

สติ-มหาสติ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างกัน กรรมเป็นพาหะนะ จิตเราอาศัยกรรม กรรมสร้างคุณงามความดีถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ การจะเกิดเป็นมนุษย์ต้องมีบุญ ไม่มีบุญ...บุญ บุญนะ บุญกรรมของการเกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม ต้องเป็นผู้มีศีล ๕ มีศีล ๕ มีธรรม ๕ ถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ ถ้าไม่เกิดเป็นมนุษย์มันก็พัดไปตามแต่กรรม นี่กรรมเป็นพาหะนะ

กรรมคืออะไร? กรรมคือการกระทำนะ

เวลาผลการเกิดนี้เกิดเพราะกรรม กรรมเป็นพาหะ จิตนี้มีอยู่ แล้วพาหะนี้พาดำเนินไป เหมือนเชื้อโรค เชื้อโรคเข้าไปในร่างกายของใคร หรือเรา ร่างกายของเราเกิดมา ชราคร่ำคร่าเป็นโรค เป็นโรคเจ็บ เป็นโรคเป็นภัย สิ่งนี้ชราคร่ำคร่าเพราะมันมีเชื้อมีใจของมัน สิ่งที่มีอยู่ใจ ร่างกายเป็นที่เป็นที่เรื้อรังของโรค

แล้วเวลายังหนุ่มน้อย เห็นไหม ร่างกายจะแข็งแรง เด็กๆ กินอะไรเข้าไปมันก็เจริญอาหาร ร่างกายจะเติบโต พอเราอายุมากเข้า อาหารกินแต่พอประทังชีวิตเท่านั้นแหละ เพราะสิ่งอะไรเรากินเข้าไปมากเกินไปนี้ไปเพิ่มใจ ไปสะสมในร่างกายให้มันเป็นความทุกข์ความยากนะ มันยังกินเพื่อความสนุกเพลิดเพลินแล้ว แต่ถ้าเป็นเด็กเป็นเล็กกินเพื่อความสนุกเพลิดเพลินนะ เพราะร่างกายต้องการ กำลังเจริญเติบโต เพราะมันมี มันเป็นที่เรื้อรังของโลกมันถึงมีอยู่

กรรมก็เหมือนกัน กรรมมันสร้างมาตั้งแต่ภพแต่ชาติไหน ชับซ้อนมาในจิตใจ ในเมื่อหัวใจมันมีกรรมเป็นพาหะดำเนินไป สิ่งทีพาหะดำเนินไป ดำเนินไปเพราะอะไร เพราะการกระทำ กรรมก็คือการกระทำ เราทำของเราไว้แล้ว ทำคุณงามความดีไว้แล้ว ถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เป็น

มนุษย์นะ เราเป็นบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นบริษัท บริษัทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้กับบริษัท ๔

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อคัมภีร์ เป็นพระโพธิสัตว์ ต้องพยายามสร้างสมบุญญานิกาย สร้างมาก พระโพธิสัตว์นะ ยังมีที่สุด ที่สุดของพระโพธิสัตว์คือสำเร็จเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาวกไม่มีต้นไม่มีปลาย จะหมุนไปอย่างนี้ตลอดไป แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังมีที่สิ้นสุด เพราะพระพุทธรูปพยากรณ์แล้วมันต้องไปถึงที่สุดว่าตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

สาวกละ สาวก เห็นไหม นี่บารมีสาวกญาณ เราถ้าเกิดพบพระพุทธศาสนา เราก็จะได้สิ่งนี้เป็นเครื่องชี้ นำ เป็นเครื่องดำเนินนะ ถ้ามีสติสัมปชัญญะ มีสตินะ สติคือการระลึกที่อยู่ สัมปชัญญะ รู้ตัวทั่วพร้อมไง ถ้ามีสติอยู่ เรามีปัญญาด้วย เราพบพระพุทธศาสนา ธรรมและวินัยจะเป็นประโยชน์กับเรามหาศาลเลย

แต่ถ้าเราไม่มีสตินะ สักแต่ว่า เห็นไหม ทำไปสักแต่ว่า

ถึงมีสติแต่ถ้าไม่มีศรัทธา มันก็ไม่เชื่ออีก ไม่เชื่อ

มีสตินะ สติ คุณติ ในลัทธิต่างๆ ในศาสนาต่างๆ เขาก็มีสติของเขา เขาทำของเขา แต่เพราะลัทธิคือการเชื่อเฉยๆ มันไม่ใช่ธรรมวินัยไง มันไม่เป็นสัจจะความจริง เห็นไหม การประพฤติปฏิบัติ การทำกรรมอย่างนั้นมันถึงทำให้กรรมสะสมไปที่ใจ มันก็เป็นเชื่อใจต่อไป เป็นอามิส

“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” จะรู้ ไม่รู้ มันเป็นสัจจะความจริงของเขา สัจจะความจริงของโลกๆ ใจ ทำดีก็คือความดี ทำชั่วก็คือความชั่ว

แต่ถ้าเป็นธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละ ทำดีมันย่อยสลายมาเป็นนะ คุณติ คุณอย่างขันธ ๕ “สัญญา” สัญญา เสียงกระทบหู โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ กลิ่นกระทบจมูก วิญญาณมันเกิดจากอะไรละ กลิ่นหอม กลิ่นไม่หอมมันก็เกิดจากความเคยชินคือสัญญาใจใหม่ สัญญารับรู้สิ่งนี้ ถ้าเวลาเป็นเรื่องของโลกมันก็เป็นเรื่องของขันธ ๕ ใจ

แต่เวลาเป็น อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญาณํ สิ่งนั้นมันย่อยสลายจากโลกปัจจุบันนี้ สิ่งในโลกปัจจุบันนี้ความดี ความสะสมมาเป็นคุณงามความดี สะสมมาเป็นบาปอกุศล

มันก็สะสมลงที่ใจ มันก็ย่อยสลายลงไปจิตปฏิสนธิจิต อวิชชาปัจจัย สงขาราสงขาราปัจจัย วิญญาณ อันนั้นอีกอันหนึ่ง นี่เวลาสร้างคุณงามความดี ทำกรรมไว้ก็สะสมลงที่นี้ กรรมดีก็เกิดเป็น เทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม กรรมชั่ว เห็นไหม เกิดในนรกอเวจีแล้วแต่กรรมจะพาไป ถ้ามีเชื่อใจ อยู่ กรรมจะพาส่งนี้ไป กรรมเป็นพาหะให้จิตนี้เกิดตาย เกิดตาย

ในปัจจุบันนี้เกิดมาเป็นมนุษย์ แล้วพบพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฝากธรรมวินัยไว้กับพุทธบริษัท ๔ เพราะพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้แจ้งโลกนอกโลก ใน โลกนอกนะ โลกนอกก็เป็นเรื่องของโลก อจินไตย ๔ โลกไม่มีทางที่สิ้นสุดหรือ มันจะเป็น อจินไตยคือมันมีของมันไปตลอดนี้ มีอย่างนี้ตลอดไป เวียนไปเวียนมาอยู่อย่างนี้แล้วแต่มันเป็น อนิจจัง ซ้อนเข้าไปอีกหนหนึ่ง แล้วสิ่งมีชีวิตใด มันเป็นอำนาจวาสนานะ กรรมดี กรรมชั่วไป เกิดในยุคในคราวที่ศาสนาเจริญรุ่งเรือง

คุณสิ เราเป็นมนุษย์มาแต่ชาติหนึ่ง บางคราวเรื่องศีลธรรมจริยธรรมมันอ่อนแอลง สิ่งที่ สังคมเขามีอัธยาศัยศรัทธาของเขา เขาก็ทำให้ศีลธรรมจริยธรรมของเขาอ่อนแอไป นี่ความเป็นไป ของสังคมมันก็อ่อนแอ ถ้าศีลธรรมมันเข้มขึ้น มันเข้มขึ้นขึ้นมา สิ่งนี้ ศีลธรรมจริยธรรมมันมีอย่าง นั้น แล้วเราไปเกิดยุคใดคราวใด แม้แต่ชีวิตเราของเรา ชีวิตเราก็เห็นความแปรปรวนตลอดเวลา แล้วเวลาจิตมันเกิดตาย เกิดตายไปในวัฏฏะ มันก็จะแปรปรวนๆ ไปอย่างนี้ตลอดไป สิ่งนี้มัน แปรปรวนอย่างนี้ตลอดไปมันก็อยู่ที่อำนาจวาสนาใช่ไหม อยู่ที่กรรมใช่ไหม เกิดในสภาวะใด คราวใดคราวหนึ่ง

ศาสนาเจริญรุ่งเรือง เราก็มองกันนะ เวลาเราไปวัดไปวา วัดไหนถ้ามีสิ่งปลูกสร้างเป็นสิ่ง ที่ว่า เราเข้าไปแล้วมันเป็นสิ่งที่ตื่นตาตื่นใจแล้วเราบอกว่าศาสนาเจริญ...โลกมองกันแค่นั้นไง แต่ ในการประพฤติปฏิบัตินะ ในการประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากธรรม และวินัยไว้บริษัท ๔ เห็นไหม เตือนเอาไว้โดยนะ ให้ปฏิบัติบูชา เพราะการปฏิบัติบูชามันเข้าถึงตัว ธรรมใจ

ตัวธรรม คือตัวสังขาร คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อน มีรัตนะสอง จน พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นสงฆ์องค์แรกของโลก สงฆ์องค์แรก ถึงมีพระรัตนตรัย พระพุทธ พระ ธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งที่ เป็นแก้วสารพัดนึกของเรา สิ่งที่เป็นแก้วสารพัดนึกของเราเพราะอะไร

เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระอัญญาโกณฑัญญะก็ตรัสรู้ธรรมเหมือนกัน บรรลุธรรมเหมือนกัน นี่ธรรมและวินัยอันนี้วางไว้ ถึงมันเป็นการจำกัด

สิ่งที่ว่าเป็นกรรมๆ กรรมคือการกระทำ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ก็เป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของสมมุติ ผู้เวียนไปในวัฏฏะ แต่เวลาประพฤติกฎปฏิบัติมันเป็นเรื่องของอริยสัจ มันเป็นเรื่องของความจริง มันเจาะเข้าไปในหัวใจใจ สิ่งที่เป็นเจาะเข้าไปหัวใจเพราะมันเป็นงานของใจ ไม่ใช่งานการประกอบสัมมาอาชีวะ งานของโลกเขา

วิชาชีพ สิ่งที่เป็นวิชาชีพ ใครเรียนวิชาชีพสิ่งใดมาก็ประกอบวิชาชีพสภาวะแบบนั้น คำว่า “วิชาชีพ” คือการเลี้ยงชีพ การเลี้ยงชีพคือเลี้ยงชีวิตไป เพราะชีวิตที่เกิดขึ้นมาเป็นญาติกันโดยธรรม ในเมื่อมีร่างกายใจ สิ่งถ้ามีร่างกาย ร่างกายต้องอาศัยอาหาร อาหารคือคำข้าว แล้วอาหารของใจคือธรรมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มนุษย์นั้นมี ๒ มิตติ มิตติหนึ่งคืออาหารของกายและอาหารของใจ แต่ถ้าเป็นเทวดา อินทร์ พรหม เขาก็เป็นอาหารของใจล้วนๆ เพราะสิ่งนั้นเป็นทิพย์

ถึงว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงมาเกิดเป็นมนุษย์ ตรัสรู้ในภพของมนุษย์ เพราะมีร่างกาย สิ่งที่มีร่างกายนี้เป็นเรื่องของความสำคัญมาก เพราะมันต้องการอาหารของมัน มันบีบคั้นตลอดไป แต่เราเอาอาศัยสิ่งนี้ อาศัยรูป รส กลิ่น เสียง สิ่งที่เป็นรูป รส กลิ่น เสียง สิ่งนี้เป็นกามคุณ กามคุณเรื่องของโลกเขา เขาเอาสิ่งนี้มาเป็นสินค้า เอาสิ่งนี้ คูสิ คูเสียงเพลง เสียงขับร้อง เสียงเขาก็เอามาเป็นธุรกิจกัน จนเขาหาเงินหาทองมหาศาลเลย แม้แต่เครื่องนุ่งห่มก็เอามาเป็นแฟชั่นกัน เอามาเป็นธุรกิจทั้งหมดเลย

แต่ถ้าเราศึกษาธรรมละ ถ้าเราศึกษาธรรมอย่างนี้เป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ถ้าเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย ธรรมไม่เหมือนโลก โลกมันเป็นสิ่งที่เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันเข้าไปจับซ่อนลงไปหัวใจไม่มีวันพอหรอก ตัดหาความทะยานอยากนี้ถมไม่เคยเต็ม

ถ้าจะประพฤติกฎปฏิบัติธรรมต้องมีศีล ศีล เห็นไหม พอศีล ๘ ขึ้นมามันก็ละเว้น ละเว้น ไม่อาศัยความสะดวกเกินไป ร่างกายก็ต้องบังคับแล้ว สิ่งที่ยังบังคับร่างกาย แล้วร่างกายมันก็ต่อต้าน เพราะอะไร เพราะมีกิเลสใจ กิเลสตัดหาความทะยานอยากของเรา

รูปสวยๆ สิ่งใดที่มันมีกลิ่นหอม กลิ่นทุกอย่าง นี่ก็ถามคุณ ๕ ถ้ามันเป็นคุณนะ แต่มันโทษกับเราสิ มันเป็นโทษกับการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นโทษกับการประพฤติปฏิบัติมันขัดแย้งกับอะไร? มันขัดแย้งกับกิเลสของเราไป

ถ้ากิเลส กิเลสในหัวใจมี ถึงมีสติอยู่นะ มันก็เป็นเรื่องของกิเลส แต่ถ้ามันเป็นธรรมละ เป็นธรรม เป็นปัญญา เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบอกว่า “แม้แต่การถือศีลก็ต้องมีปัญญา” ถ้าถือศีลโดยไม่มีปัญญา เราถือศีลสักแต่ว่า พอสักแต่ว่าไปก็เหมือนสิ่งที่ไม่มีชีวิตใจ

สิ่งที่ไม่มีชีวิตมันก็ไม่ทำลายใครนะ มันอยู่ของมัน คงที่ของมัน อย่างภูเขาเลากา เราก็ไประเบิดมา เราเอามาเป็นทรัพยากรมาใช้เป็นประโยชน์ สิ่งที่ไม่มีชีวิตเรายังเอามาใช้ประโยชน์ได้เลย แต่หัวใจของเรามันเป็นธาตุรู้ มันเป็นสิ่งที่มีชีวิตใจ ถ้าเป็นสิ่งที่มีชีวิต ถ้าการจะถือศีล ๕ มันก็ต้องมีธรรมด้วย ถ้ามีธรรมมันก็เป็นประโยชน์กับใจ นี่ถ้าเป็นปัญญาขึ้นมา สติขึ้นมามันก็เป็นสัมมา ถ้ามันเป็นกิเลสนะ ถึงมีสติอยู่มันก็เป็นมิจฉา

คูลี คูอย่างที่เขาทำลายกัน เขาอาฆาตมาดร้ายกัน เขาวางแผนกัน การวางแผนนั้นเขาไม่ใช่สติของเขาหรือ เขาใช้สติแต่เขาทำเป็นมิจฉา ทำเป็นสิ่งทำเป็นบาปอกุศลให้เกิดในนรกอเวจี เพราะเป็นการทำลายกัน แต่ถ้าเป็นประโยชน์ ใครจะรู้กับเรา ไม่รู้กับเราก็กแล้วแต่ ในหัวใจเราฐานะเวลาสุขเวลาทุกข์นี้หัวใจเราสุขเราทุกข์ เราไม่ต้องการให้ใครรับรู้ สิ่งที่ทำความดีเพื่อดีมันจะเป็นบุญกุศลมหาศาลเลย

แต่ทำความดีเพื่อต้องการให้เขายอมรับว่าเราดีนี่เราเดือดร้อนมากเลย เพราะอะไร เพราะไม่มีใครเขายอมรับเราดีหรอก เพราะอะไร เพราะต่างคนต่างมีกิเลส กิเลสมันบีบกัน มันเบียดเบียนกัน กิเลสนะ คำว่า “กิเลส” ทั้งที่เขาเห็นว่าเราดี แต่เขาก็ไม่ยอมรับเพราะอะไร เพราะว่ากิเลสของเขามีใจ เราถึงทำความดีเพื่อเรา ไม่ใช่ทำความดีเพื่อใครเลย ถ้าทำความดีเพื่อใคร เราทุกข์ร้อนเพราะอะไร เพราะเราทำความดี เราก็ต้องต่อต้านกับกิเลสของเราอยู่แล้ว กิเลสของเรามันไม่ต้องการความอึดคัดขาดแคลนหรอก แต่ถ้าเป็นการอึดคัดขาดแคลน เพื่ออะไร? เพื่อจะขัดเกลากิเลส

การขัดเกลากิเลส สิ่งที่เราต้องต่อต้านกับกิเลสของเราเองแล้ว ๑ ขณะที่เราทำคุณงามความดีมันต้องฝืน ฝืนกิเลสไปตลอด ถ้ามีปัญหาอย่างนี้ ถ้าฝืน สิ่งที่จะฝืนได้ เพราะอะไร ต้องมีสตินะ ถ้ามันขาดสติมันก็จะเอาแต่ความพอใจของมัน

ทำสิ่งนี้ความจำเป็น สรรพสิ่งนี้เป็นความจำเป็น ความดำรงชีวิตก็เป็นความจำเป็น ใครจะนั่งสมาธิอยู่มั่นก็เป็นความจำเป็น เราต้องการเวลาไว้เพื่อจะทำงานอย่างอื่นต่อไป

มันมีความจำเป็นไปทั้งนั้นเลยถ้าเป็นเรื่องของกิเลสนะ

แต่ถ้าเป็นธรรมดาของโลก เรื่องของงาน เราจะเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าเป็นข้อวัตรเราก็ทำข้อวัตร เราบริหารเวลาของเราเป็น ถ้าถึงเวลาข้อวัตรเป็นเรื่องของหมู่คณะ เราก็ทำเป็นเรื่องของหมู่คณะ เว้นไว้แต่ถ้าอดอาหาร ถ้าสิ่งที่เราจะทำเร่งความเพียรของเรา เราปลีกออกไปวิเวกก็ได้ เวลาเร่งความเพียรมันมีของมันนะ สิ่งนี้เราบริหารของเราได้ ถ้าเราบริหารของเรา กิเลสมันจะฝืนตรงไหนล่ะ

แม้แต่ความเห็นของเรา เรายังต้องฝืนกับกิเลสของเราอยู่แล้ว แล้วพอฝืนกับกิเลสของเราอยู่แล้วมันเป็นการ "อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนเป็นที่พึ่งแห่งตน" ตนต้องต่อสู้กับตน

แล้วเวลาออกไปสังคมเขาไม่ยอมรับเรา เขาเห็นเราว่าทำความดี แล้วไม่เป็นความดี เห็นไหม เรายิ่งโง่มากเลย แม้แต่ตัวเอง การกระทำของเรา เราก็ต้องฝืนของเราอยู่แล้ว แล้วจะให้คนอื่นมายอมรับเราเพื่ออะไร เพื่ออะไร กิเลสมันหลอก ๒ ชั้นนะ

แต่ถ้าทำความดีเพื่อเรา ใจของเรา เราเป็นผู้รับผิดชอบเรา การเกิดมา... ไข่ พ่อแม่เป็นแดนเกิด แม้แต่เราเกิด อุปัชฌาย์เป็นผู้ที่บวชเรามา นี่ก็เป็นแดนเกิด เวลาธรรมวินัยต้องครูบาอาจารย์ ทำข้อวัตรปฏิบัติ “พ่อแม่ครูจารย์” พ่อแม่ครูจารย์ ให้แต่อุปัชฌาย์ตั้งแต่บวชมา บวชมา ยกขึ้นมาในหมู่ของสงฆ์ เกิดออกมาจากสีมา แล้วออกมาประพฤติปฏิบัติเพราะอะไร เพราะเป็นสังฆะ เป็นหมู่สงฆ์

หมู่สงฆ์ต้องดูแลกัน หมู่สงฆ์ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เจ็บไข้ได้ป่วยต้องดูแลกัน ขอนิสัยเพื่อให้ได้นิสัยในการประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นแดนเกิด สิ่งที่เป็นแดนเกิด เห็นไหม อาศัยกรรมกรรมนะ ถ้าเราไม่มีกรรมต่อๆ กัน เราจะไม่มีมาเจอกันหรอก สิ่งที่มาเจอกันต้องมีกรรมของมัน กรรมดีหรือกรรมชั่ว ถ้ากรรมดีเจอกันแล้วจะเป็นประโยชน์มาก สิ่งที่เป็นประโยชน์นะ ถูกตาต้องใจ แม้แต่ครูบาอาจารย์

คูตี ดูพระสารีบุตรสิ เห็นพระอัสสชิบิณฑบาตอยู่ เป็นนักปราชญ์นะ แล้วสร้างบุญกุศลมาเป็นอัครสาวกเบื้องขวา คนที่สร้างพระอัครสาวกเบื้องขวาต้องอริยฐาน คำว่า “อริยฐาน” นี้ต้องสร้างบุญญาธิการมา

ดูจรีตนิสัยสิ ดูหัวใจ คนมีสติ ถ้าคนมีสติไม่ค่อยตื่นเต้นไปกับสิ่งใด คนสติอ่อน คนที่ประมาทพลังเผื่อ คนจรีต...ถ้าเป็นคนที่ยึดง่ายนี่โลกจรีต โทสจรีต สิ่งที่ยึด นี่พลัง ๕ พละ คือกำลังของจิต ภพ ภพคือตัวใจ ถ้าตัวใจตัวนี้ ถ้าทำสมาธิเข้ามาที่ตัวนี้จะมาแก้เลสกันที่นี้ ผู้ที่มีพลังมีกำลังของใจ เพราะได้สร้างสมบุญญาธิการมาแล้วได้เกิดเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา

พระสารีบุตรปรารถนามาเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา แต่เวลาเกิดแล้วเป็นคหบดี ที่ไหนมีการละเล่น เพราะเป็นลูกคหบดีไปไหนก็ได้ เกิดมามีความสุข แต่มีความเฉลียวใจ นี่แค่ที่ความเฉลียวใจนะ ที่ไหนมีการละเล่นก็ไปดู ความสนุกความเพลิดเพลินมีเท่านั้นละ แล้วมันเบื่อ ใจ เบื่อแล้วอะไรคือคุณงามความดีละ

ชวนกันออกบวช ไปบวชกับสังขชัย สังขชัยเขาสอน “ไม่ใช่ ความเป็นปฏิเสธ ปฏิเสธทุกๆ สิ่งในโลกนี้ ปฏิเสธหมดเลย” ไปศึกษากับเขาแล้ว เพราะอะไร เพราะพลังมีใจ

พลังคือฐานของใจ ความเป็นปัญญาชน ทำสิ่งใดต่างๆ เข้าใจภาวะทั้งหมด แต่มันตัวเองมันไม่ชำระทุกข์ของเรา เห็นไหม เจอพระอัสสชิ แม้แต่พระอัสสชิออกบิณฑบาต กิริยาไร

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” การก้าวเดินไป ถ้าหัวใจไม่มีกิเลสตัดหาความทะยานอยากนะ มันไม่มีทุจริต มันไม่มีมารยาสาไถย การแสดงออกมาของพระอรหันต์แสดงออกมาโดยธรรมชาติ โดยธรรมชาติแล้วแต่จริต จริตของผู้ที่สงบเสงี่ยมก็ออกมาสภาวะแบบนั้น มันไม่มีกิเลสแทรก

พระสารีบุตรเห็นพระอัสสชิเดินบิณฑบาตอยู่ มันเป็นธรรมชาติ สิ่งนี้มันทำให้ศรัทธา ความเชื่อนะ เดินตามแล้วขอฟังธรรมไร ขอฟังธรรมจากพระอัสสชินะ

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ”

ไม่ใช่ว่า “สิ่งใดก็ไม่ใช่” ไม่ใช่มันมาจากไหน สิ่งใดลอยมาจากฟ้าไม่มีหรือ

กรรม คูตี แม้แต่การเกิดและการตายก็อาศัยกรรมดี กรรมชั่วเรานี้พาเกิดพาตาย เกิดดีก็ได้ เกิดชั่วก็ได้ “เกิด” คูตี เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดเป็นสัตว์ต่างๆ มันเกิดตายของมันสภาวะแบบนั้น

นะ เกิดภพหนึ่ง แม้แต่ภพของสัตว์ หรือภพของมนุษย์ หรือภพสิ่งใดก็แล้ว เกิดมาแล้วในชีวิตนั้น การเกิดนั้นยังเจอสุข เจอทุกข์ในชีวิตหนึ่ง มันก็มีลุ่มๆ ดอนๆ เข้าไปอีก เห็นใหม่ ลุ่มๆ ดอนๆ เพราะอะไร

สิ่งที่ว่าเป็นวิบาก ผลมันมีเล็กมีน้อยมันสนองมาตลอด เพราะเราการทำ คุณิ วันหนึ่งเราคิดที่ร้อยหนักพันหน เราทำความผิดพลาดวันละกัณฑ์ นี่มันซ้อนมา ซ้อนมา ชีวิตมันเป็นอย่างนั้น แล้วถ้าศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันจะเข้าใจเรื่องสภาวะแบบนี้ไง สติสัมปชัญญะมันจะยับยั้งไว้ ถ้ามีสติสัมปชัญญะ เราใช้สติ ถ้ามีสติ ความเพียรจะเป็นความเพียร สตินะ ถ้าขาดสติ ความเพียรก็สักแต่ว่า เหมือนกับวัตถุสิ่งหนึ่ง วัตถุสิ่งของ เขาไม่มีชีวิตของเขา เราไปจับ ของที่มีคุณค่าเขาตั้งในตู้โชว์ นี่สิ่งนั้นยังมีคุณค่าเลย

ทั้งๆ ที่เขาไม่รู้สุขรู้ทุกข์หรอก แต่เราไปหมายเขาเอง เรานี้ไปหมายนะ ของมีคุณค่าเขาเก็บไว้ดี โชว์เขา ของที่ไม่ดีจะซ่อนไว้ไม่ให้ใครเขาเห็น เห็นใหม่ เราไปหมายเขาทั้งนั้นเลย เขาไม่มีชีวิตแต่ใจเรามีชีวิตไง มีชีวิต มันเกิด มันมีความรู้สึก สิ่งนี้มีความรู้สึก ถ้าเป็นสติขึ้นมาก็จับซ่อนเข้าไป สติฝึกบ่อยครั้ง บ่อยครั้งเข้า ถ้ามีสติฝึกบ่อยขึ้นมา สติสำคัญมาก การประพฤติปฏิบัติถ้าขาด สตินะ แม้แต่การฟังธรรม ขาดสติเหม่อลอย เสียงมากกระทบหู เราก็ไม่รู้ครูบาอาจารย์พูดอะไร ถ้าเสียงมากกระทบหู มีสติ วิญญูณรับรู้อย่างนี้จะเข้าใจความหมาย ความหมายปัญญาเราก็เกิด ปัญญาจะ

หู สิ่งที่การศึกษาด้วยหู ด้วยตา สิ่งนี้ถ้ามีหุมีตาเราจะศึกษาของเรา ศึกษาที่ไหน? ศึกษา ความรู้สึก ศึกษาใจของเรา สิ่งที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่มีสติสัมปชัญญะ ครูบาอาจารย์พูดว่าสิ่งใด แล้วเราเข้าใจว่าสิ่งใด คุณากรของใจเรามันฟู มันแพบใหม่ มันมีความเป็นไปใหม่ สิ่งนี้มันสะท้อนถึงใจทั้งหมด ตา ตาเราดูดี ความเป็นไป สิ่งที่มีความเป็นไป มันมีสติสัมปชัญญะใหม่ การเคลื่อนไหวของเรา ดูแม้แต่เวลาเดิน เราจะเดินล้มก็ไม่ได้ เราเดินแต่ตรงทางก็ได้ เราไปชนสิ่งใดก็ได้ เพราะอะไร

เพราะตามันเห็นภาพ ตามันเห็นสิ่งของขวางหน้าหรือไม่ขวางหน้า ตามันเห็นการกระทำ ใจ สิ่งเข้ามา มันก็เข้ามาที่ใจใช่ไหม ถ้าเข้ามาที่ใจ นี่มันศึกษาได้หมด ถ้ามีสติสัมปชัญญะสิ่งต่างๆ จะเป็นประโยชน์เราทั้งหมดเลย

การเคลื่อนไหว คุณิ แม้แต่ใบไม้ใบเดียวที่หลุดจากขั้ว ใบไม้มันจะหลุดจากขั้วแล้วมันปลิวไป เหมือนชีวิตเรานะ ถ้าขาดสติเหมือนใบไม้ใบหนึ่งเวลาลมพัดหลุดออกไปจากขั้ว มันไปตกที่

ไหนของมันล่ะ สิ่งที่ไม่ตกไปข้างบนหลังคาก็ได้ ไปข้างบนต้นไม้ใบไหนก็ได้ ตกไปที่พื้นดินก็ได้ เราจะไม่ปล่อยชีวิตของเราเป็นอย่างนั้นหรือ

หรือว่า แม้แต่ใบไม้มันต้องหลุดจากขั้ว แล้วชีวิตของเราจะต้องพลัดพรากจากร่างกาย จิตใจต้องพรากออกจากกายนี้ใหม่ ร่างกายนี้ สิ่งที่ร่างกายเพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เวลาปฏิสนธิ ในครรภ์ของมารดา จากไข่ใบเดียวของแม่นะ แล้วเราปฏิสนธิเข้าไป สิ่งทีปฏิสนธิเข้าไปแล้ว แล้ว กาม เชื้อของพ่อ สิ่งนี้เป็นปฏิสนธิมาเป็นกรรมมา แล้วเกิดใหม่ สิ่งทีแค่ไข่ใบเดียวจนเกิดมาเป็น มนุษย์ แยกเป็นสาขา เป็นมือ เป็นแขน เป็นขาออกมา เจริญเติบโตออกมา มันเป็นความมหัศจรรย์

ว่าสิ่งเป็นมนุษย์เป็นความมหัศจรรย์ แต่มันชั่วคราว สิ่งนี้เป็นสมมุติเป็นชั่วคราว แล้วเรา เกิดมาแล้วสิ่งนี้มันสิ่งทีเป็นความมหัศจรรย์แล้วทำไมไม่ศึกษาล่ะ ศึกษาเรานี้แหละ ศึกษาในเรื่อง ของกายและใจ จะถึงหลุดพ้นจากกิเลสได้

ถ้าศึกษามนุษย์สังคมของโลก ทุกคนจะเป็นศาสตราจารย์ ทุกคนจะเป็นผู้นำของสังคม สังคมมันเกิดดับเกิดดับอยู่อย่างนั้นล่ะ สิ่งทีสังคมต้องการเป็นผู้นำของสังคมจะไม่ได้เป็น สิ่งทีจะ ได้เป็นมันอยู่กรรมดี กรรมชั่ว การสร้างสมบุญญานุการมา สิ่งนี้เขาเชื่อเอง เชื่อเองนะ แล้วอยู่ที่เรา ทำคุณงามความดีเพื่อความดี เขายังยอมรับ เขายังเชื่อใหญ่เลย

เราจะให้เขายอมรับ เขาจะไม่มีใครยอมรับเราเลย เพราะกิเลสของเราใครจะยอมรับ แม้แต่ เรา เรายังรู้จักกิเลสของเราเลยว่ากิเลส ความคิดอย่างนี้คิดแล้วเรามีความทุกข์ในหัวใจ เราต้อง พยายามของเรา

แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริง เราไม่ทำเพื่อใครเลย เราทำเพื่อศึกษาด้วยตา หู ตาเราศึกษาสัง ฆกรรม ดูหัวใจเรามันหวั่นไหวไปกับโลกธรรมใหม่ ถ้ามันหวั่นไหวไปกับโลกธรรม นั่นเป็นเรื่อง ของโลก ถ้าเป็นเรื่องของโลก มีสติไว้ ยับยั้งไว้ สติชนะยับยั้งไว้ สติทันความรู้สึก ถ้าเรารักษาใจนะ เรามีสติ อาการสิ่งใดก็เกิดขึ้นมาก็แล้วแต่ เรามีสติตามทันไป สิ่งนี้ก็เกิดดับ มันเกิดดับนะ เกิดดับ เพราะอะไร เพราะมีกิเลสกับมีธรรม ถ้าเป็นกิเลสมันก็ขัดแย้ง มันก็มีความต่อต้านในหัวใจ ถ้าเป็น ธรรมเห็นใหม่ มันลงตัว

สิ่งทีเป็นธรรมนะ สภาวะนี้สิ่งนี้มันเกิดเพราะอะไร เพราะมีกระทบ มันรู้อยู่แล้ว ถ้าเป็น ธรรม สิ่งทีกระทบก็คือสื่อ ตา รูปกระทบนาม วิญญาณรับรู้ก็คือสิ่งนั้น ถ้าหัวใจรับรู้แล้วก็ปล่อย

วาง ปล่อยวางเข้าใจใจ เข้าใจแล้วก็วาง หัวใจมันไปเค็ดรื้อนอะไรกับเขา หัวใจมันไม่ไปเค็ดรื้อนกับเขาหรอก เพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นสัจจะความจริง โลกเป็นอย่างไร วัฏฏะเป็นอย่างไร การเกิดการตายเป็นอย่างนี้ ร่างกายก็ต้องเป็นอย่างนี้ เกิดมาแล้วก็ต้องตายเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ทั้งนั้น เพียงแต่คนเราเกิดมามีอำนาจวาสนามากหรือน้อยต่างกันเท่านั้นเอง สิ่งนี้เป็นเรื่องของกรรม แล้วเราไปแข่งขันกับใคร

เพราะมันเป็นประวัติศาสตร์ มันเป็นอดีตชาติ มันเป็นสิ่งที่สะสมมาจากจิตดวงนั้น เขาสร้างของเขามาๆ เขาก็ได้ผลของเขา เราสร้างเมล็ดผลของเรามา คุณติ เวลาเรามีความสุข เวลาคนมีความสุข เราเห็น ถ้าเราอนุโมทนาไปกับเขาอันนั้นก็บุญ แต่เวลาสุขของเขา กับสุขของเราต่างกันไหม เวลาเขามีความสุขของเขาก็เรื่องของเขาใช่ไหม เวลาเขาทุกข์เราก็ปลอบประโลมไป เพราะเป็นสังคม เราก็ให้กำลังใจเขา

แต่ถ้าเวลาเราทุกข์ละ เราก็ทุกข์ของเรา เราต้องการสุขกับทุกข์ของเราต่างหากละ ถ้ามันเป็นความสุข ความทุกข์ของเรา เราก็ต้องประพฤติปฏิบัติของเราใช่ไหม อำนาจวาสนาของเขาก็เป็นเรื่องของเขา อำนาจวาสนาของเราก็เป็นเรื่องของเรา

หน้าที่ของเราคือจิตใจของเรา หน้าที่ของเราคือการแก้ไขใจของเรา หน้าที่ของเราคือการปฏิบัติของเรา ถ้าเราปฏิบัติใจของเรา สติมันก็กลับมาที่เรา มันไม่เอาสิ่งนั้นมาเป็นประเด็น ไม่เอาสิ่งความเป็นไปของหมู่คณะมาแบกหามใจ มันไม่ใช่หน้าที่ของเรา มันเป็นหน้าที่ของเขา หน้าที่ของสัตว์โลกแต่ละบุคคล

โลก ชีวิตคือหมู่สัตว์ หมู่สัตว์โลกของใครก็ของเขา เหมือนจักรวาลเลย แต่ดวงดาวแต่ละจักรวาลแต่ละดวงดาวมันจะหมุนไปในจักรวาลนั้น นี่ก็เหมือนกัน สังคมคนอื่นเขามีความคิดคนหนึ่ง ความคิดก็เบียดเบียนกัน ถ้ามันเป็นความคิดของกิเลส

ถ้ามันเป็นความคิดของธรรม มันสรุปลงที่เรา เห็นไหม “สติ” ถ้ามีสติอย่างนี้แล้วเราพยายามตั้งกำหนดพุทโธด้วย เพราะเราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา สาวก เราเป็นสาวกเกิดมาเจอธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเจอครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะด้วยนะ ถ้าเจอครูบาอาจารย์ชี้แนะ เพราะครูบาอาจารย์เป็นตัวอย่างไร คุณติ คุณพระโพธิสัตว์ เวลาเป็นสัตว์ สัตว์ผู้นำฝูง แต่นำฝูงจะพาฝูงสัตว์นั้นปลอดภัยตลอดไป

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติ ในเมื่อมีผู้นำ มีคนที่มีหูตาสว่างพาเราเดินไป เราตาบอดเราก็จูงกันไป แต่คนตาดีจูงคนตาบอดมันดีกว่าคนตาบอดจูงคนตาบอดแน่นอน ถ้าเราตาบอดให้คนตาดีจูง เราจะมีกำลังใจของเราไหม ถ้าเรามีกำลังใจของเรา เราจะรีบ เราจะชวนขวายไหม ถ้าเราชวนขวายเพราะอะไร

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด” เราต้องตายไปแน่นอน หรือครูบาอาจารย์ต้องพลัดพรากกันไปเป็นแน่นอน สิ่งที่มาพบกันเหมือนกับสวะในน้ำ มันลอยไปเจอกัน มันเลยเกาะเป็นกลุ่มกัน แล้วออกไป ถ้าน้ำเชื่อมันก็แตกออกไป เหมือนกัน วัฏฏะเป็นอย่างนี้ จิตการเกิดและการตายจะเป็นแบบนี้ การอยู่อาศัยกันก็เป็นแบบนี้ มาเจอกันแล้วก็พลัดพรากจากกัน นี่เป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาทำไมเราไม่มีกับใจ เราไม่รีบชวนขวายทำของเราละ ถ้าเรารีบชวนขวายทำของเรา ถ้าจิตนี้ยังมีศรัทธาความเชื่ออยู่นะ แล้วได้ฟังธรรมของครูบาอาจารย์ มันสะกิดใจนะ

ถ้าเป็นธรรมออกมาจากใจ ใจดวงหนึ่งให้กับใจดวงหนึ่ง ถ้าเป็นใจดวงหนึ่งมันไม่ใช่เป็นการเล่นิทาน ถ้าเป็นการเล่นิทาน มันก็เป็นการเล่นิทาน มันเป็นเรื่องที่ความรู้สึกจากภายนอก มันเป็นอาการของชั้น ๕ แต่ถ้าเป็นความรู้สึกของใจ “สติ” ถ้ามีสติมันเรื่องออกมาจากใจ แล้วใจที่ไม่มีมือกุศลในหัวใจมันออกมาจากใจ สิ่งที่อยู่ออกมาจากใจ มันจะสะท้อนหัวใจของเรา ถ้ามันสะท้อนหัวใจของเรา เรามองแค่กรรมมันก็เป็นเรื่องที่น่าเลื่อมใส เพราะอะไร

เพราะมันไม่มีมายา สิ่งที่ไม่มีมายา มารยาสาโดยเรื่องของกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เป็นเรื่องสิ่งที่ว่าทุกคนไม่ต้องการพบมัน แต่ถ้ามันเป็นมายา ผู้ที่ตาบอดด้วยกัน ในการแนะนำก็แนะนำด้วยมายา เพราะอะไร เพราะผู้ที่แนะนำก็ไม่รู้ สิ่งที่ไม่รู้มันก็เป็นความคันเคา ก็เป็นมายาทั้งนั้นแหละ ถ้าเป็นมายามันไม่ออกมาจากใจ ไม่ได้ออกมาจากใจมันก็ไม่คู่คี่ม แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริงละ มันออกมาจากใจ มันไม่ใช่มายา เพราะมายาเป็นอวิชา อวิชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญฺณํ มันเป็นมาร มันเป็นเรื่องที่มาร มันเป็นอย่างเหนียว มันเป็นเรื่องของการเอารัดเอาเปรียบกัน

แต่ถ้ามันเป็นสัจจะความจริง มันออกมาโดยธรรมชาติสัจจะอันนั้นนะ สิ่งนี้ออกมาจากสัจจะอันนั้น มันถึงทำให้เรามั่นซึ่งกับใจ ถ้าซึ่งกับใจ เราก็จะมีกำลังใจขึ้นมา ถ้ามีกำลังใจขึ้นมา เรื่อง

ของสติ ของโลกเขา มันเป็นเรื่องของกรรมดีและกรรมชั่ว แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ ถ้าเรามีสติ
ขึ้นมา นี้ปุณฺณ ถ้ามีสติขึ้นมาแล้วเราทำกำหนดพุทฺโธก็ได้

เรากำหนดพุทฺโธขึ้นมาเพราะอะไร เพราะพุทฺธานุสติ เราเอ่ยนามขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า พุทฺโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พุทฺโธ พุทฺโธ เพราะอะไร เพราะนามธรรม จิตนี้เป็น
นามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมันไม่มีขอบเขต เราก็อาศัยพุทฺโธเป็นที่เกาะ เราเกาะแม้แต่องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ระลึกพุทฺโธคำหนึ่ง ระลึกถึงพุทฺโธ พุทฺโธ ถ้าพูดถึงโดยสัจจะความ
จริงที่ใครไม่เคยระลึกพุทฺโธเลย แล้วเอ๋ย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก

แต่เราบ่นพุทฺโธ พุทฺโธ บ่นนะ เราบ่น เราไม่ใช่บ่นกรรม ถ้าเราบ่นกรรมนี่ออกจากใจ มี
สติสัมปชัญญะพร้อม พุทฺโธ พุทฺโธ จิตมันจะเกาะตรงนี้ เราบ่นนะ เราบ่นพุทฺโธ พุทฺโธ แต่สติมัน
ไม่มี มันก็ไม่เกาะเกี่ยว เราไม่ได้ฟังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจริงๆ เราสักแต่ว่า

แต่ถ้าเรามีสติ พุทฺโธ พุทฺโธ เราใช้คำบ่นกรรม พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ จิตมันจะเกาะกับพุทฺโธ
ไปเรื่อยๆ แล้วพยายามทำของเราไป ถ้ามีสติ สิ่งนี้จะเป็นความเพียร พุทฺโธ พุทฺโธ มันต้องเป็นไป
เพราะธาตุรู้มันมี ความรู้สึกนี้มี เวลาทุกข์มันทุกข์ได้ เวลาเราฟังชานมันฟังชานได้ มันยึดติดทั้ง
จักรวาลนี้ คิดไปตั้งแต่สวรรค์นรก คิดไปได้ร้อยแปด มันมีธาตุรู้ตัวนี้ แล้วมันส่งออกไปทั้งหมด
แล้วเราเอาพลังงานตัวนี้มาเกาะไว้ที่พุทฺโธ มันจะเป็นไปไม่ได้ได้อย่างไร

มันเป็นไปได้ ถ้ามันเป็นไปได้ เรามีสติแล้วเรามีสัจจะจริง แล้วเราพุทฺโธไป มันต้อง
เป็นไปได้ ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันยังโต้แย้งอยู่ เราก็ต้องหาอุบายวิธีการ

เวลาเรา คูสิ เวลาเราจะไล่ต้อนโค เราไปปล่อยมันไปเลี้ยงมันในป่า เราไล่ต้อนโค เราต้อง
ตามรอยมันไป กว่าเราจะเจอมันนะ มันจะหลบมันจะหลีก เพราะมันต้องการอิสรภาพของมัน
แม้แต่สัตว์จับมันยังยากเลย แล้วนี้หัวใจของเราอยู่ในร่างกายเป็นนามธรรม แล้วพุทฺโธ พุทฺโธ จะ
ให้จับทีเดียวยจะให้มันได้มันจะเป็นไปได้อย่างไร แล้วก็ไม่มีสติด้วย แล้วไม่มีอุบายวิธีการว่าเราจะ
หารอยของโคอย่างไร เราจะตั้งสัจจะอย่างไร เราจะมีอุบายวิธีการอย่างไร

มันต้องมีอุบายวิธีการ ไม่ใช่สักแต่ว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกให้ทำ
กรรมฐาน ให้กรรมฐาน ๔๐ ห้อง ก็พุทฺโธ พุทฺโธ ก็ทำประสาภิเลสมันพาทำไง เห็นไหม เวลา

ประพฤติกฎปฏิบัติมันยังมีกิเลสกับธรรมอีกนะ ถ้าเป็นกิเลสทำก็ทำสักแต่ว่า แล้วก็เรียกร้องนะ “กำหนดพุทโธมา ๕ ปีแล้วยังไม่สงบสักที”

ก็มันทำสักแต่ว่า แล้วก็ไปเรียกร้องเอา ตัวเองไม่เป็นที่พึ่งของตัวเองเลย ตัวเองไม่มีสัจจะเลย ตัวของตัวเองไม่มีสัจจะ ตัวของตัวเองไม่เป็นที่พึ่งของตัวเอง อาศัยแต่คนอื่นแล้วก็จะอาศัยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็ยังจะไปเรียกร้องเอาผลงานจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันจะเป็นไปได้ยังไงล่ะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ธรรมและวินัยนี่เป็นผู้ค้ำค้ำมาทุกข์ยากมาก แล้วเวลาเราตรัสรู้ธรรมขึ้นมา วิมุตติสุข สุขมาก สุขในวิมุตติสุข ไม่มีสุขใดเท่ากับวิมุตติสุขอันนี้เลย แล้วสุขอย่างนี้ไม่ใช่สุขแบบขันธ์ ไม่ได้สุขแบบโลก โลกนี้สุขแบบขันธ์ แบบร้อน แบบเย็น เดี่ยวก็ทุกข์ เดี่ยวก็ร้อน เดี่ยวก็สุขอยู่อย่างนี้ เวียนไปเวียนมา แต่วิมุตติสุขนี่ของตายตัว สิ่งที่ตายตัวอยู่กับใจดวงนั้น ใจดวงนั้นพ้นจากกิเลส มีความสุขอันมหาศาล แล้ววางธรรมอันนี้ไว้

แล้วเราจะประพฤติกฎปฏิบัติ เราจะไปเรียกร้องเอามาจากใครล่ะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้ำค้ำขึ้นมาแล้ววางไว้ให้เราขึ้นมา ให้เราเพียรประพฤติกฎปฏิบัติ เราก็ต้องตั้งสติของเรา แล้วเราก็ทำของเราขึ้นไป อยู่ที่เรานั้น เห็นไหม ถ้าอย่างนี้มันก็อยู่ที่ว่าพละ อยู่ที่พื้นฐาน อยู่ที่พละของเราคือฐานของจิต มันมีความมั่นคง มันมีกำลัง มันมีความศรัทธา มันมีความองอาจกล้าหาญ มันก็มีความสามารถทำได้ ถ้าสามารถทำได้ พุทโธต้องสงบแน่นอน นี่พอสงบเข้ามา จากปุถุชน สติของปุถุชน จะเป็นสติของกัลยาณปุถุชน

ถ้าสติของกัลยาณปุถุชน นี่มันสงบเข้ามาได้บ่อยครั้งเข้า แม้แต่ใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็ได้ จิตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน อย่างที่ว่ามีใจตาและหูนี้เป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นประโยชน์เทียบเคียงกับความรู้สึก เวลากระทบสิ่งใดเทียบเคียงสิ่งนี้เข้ามาแล้วมีสติเข้ามาพร้อมกับสิ่งนี้ มันจะกลับมามีใจนี้ มันก็เป็นกัลยาณปุถุชนเหมือนกัน

เวลาจิตสงบเข้ามาแล้วสงบ แล้วพยายามทำให้ได้บ่อยครั้งเข้า เพราะจิตสงบ คุณติ เราตัมม น้ำเราต้องการตัมม น้ำเดือดแล้ว เราจะเอาไปทำอะไร ถ้าน้ำเดือดแล้ว ไฟมันก็มอด น้ำนั้นก็เย็นไปเพราะอะไร เพราะเราไม่ได้ทำประโยชน์ เวลากำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธขึ้นมา ถ้าจิตสงบแต่ละครั้ง มีความสุขนะ น้ำร้อนกับน้ำเย็นต่างกัน จิตเป็นปกติโดยจิตที่ว่าเป็นสติธรรมตา โดยคนที่ว่า

สบายๆ เห็นใหม่ เวลาเขามีความสุขของเขาประจำโลก เขาบอก เพลิน นั่งสบาย...อย่างนั้นเพราะ เขาขาดการสืบทอด มันถึงไม่เป็นสมาธิ แต่ถ้าเป็นสมาธิขึ้นมา เวลาจิตมันปล่อยวางเข้ามา มันปล่อยวาง มันลึกกว่านะ มันมีความสุขมากกว่า แล้วเดี๋ยวก็คลายออกมา เราถึงต้องตั้งสติแล้วกำหนดพุทโธเข้าไปอีก

ความสุขอย่างนี้เป็นสันติภูมิจิโ ก จิตดวงไหนได้รับความสุข ความสุขอย่างนี้แล้วมันจะติดอยากได้ความสุขอย่างนี้ เพราะกิเลส เวลากิเลสมันทุกข์มันยากนะ สิ่งใดที่มันต้องการมันก็แสวงหาให้ใจฟุ้งซ่าน เวลาประพฤติกปฏิบัติเข้าไปพอจิตสงบมันก็ไปติดสงบอีกนะ อยากได้จิตสงบอย่างนี้ อย่างนี้เมื่อไหร่จะได้สักทีหนึ่ง เห็นใหม่ แม้แต่เป็นกรรม กิเลสมันยังพลิกมาเป็นกิเลสมาพันหัวใจเราเองเลย มันถึงต้องพยายามตั้งสติแล้วกำหนดพุทโธไปจนกว่ามันสมมูลของมัน มันก็สงบอีก สงบบ่อยครั้งเข้า

สงบเพราะอะไร สงบเพราะสติ สงบเพราะคำบริกรรม ต้องมีคำบริกรรม ต้องมีเหตุนะ

คูลี คูเวลาน้ำ น้ำ มันขุ่นนะ เขาต้องใช้สารส้มกวน น้ำสิ่งที่เป็นตะกอนมันก็จะนอนก้น จิตก็เหมือนกัน สิ่งที่มีฟุ้งซ่านมันมีคำบริกรรมของมันเข้าไป มันก็สงบได้ ที่มันสงบไม่ได้เพราะบริกรรมทีหนึ่ง มันก็กวนของมันทีหนึ่ง มันกวนขึ้นมาเพราะอะไร เพราะว่ามันเป็นกิเลสไป

แต่ถ้ามันเป็นกรรมนะ เวลากำหนดพุทโธมันจะสะท้อนขนาดไหน สะท้อนให้สะท้อนไป เพราะอะไร เพราะขณะที่น้ำในโอ่งของเรา เราแกลงสารส้ม มันต้องแกลงใหม่ มันมีการเคลื่อนไหวไหม? มันก็มี มันก็มีเหมือนกัน แต่มีเพื่อจะสงบไป ไม่ใช่มีเพื่อความฟุ้งซ่านไป ถ้าเป็นกิเลสมันก็เคลื่อนไหวเหมือนกัน เคลื่อนไหวแล้วมันก็ขุ่นมัวอยู่อย่างนั้นตลอดไป แต่ถ้ามันเคลื่อนไหวด้วยสติ มันก็จะสงบได้โดยธรรมชาติของมัน ถ้าธรรมชาติของมัน หมั่นฝึกฝนอย่างนี้ ถ้าการฝึกฝนอย่างนี้คนทำสมาธิเป็น

คนทำสมาธิเป็นมันจะเข้าใจเรื่องการทำสมาธิ ถ้าเข้าใจเรื่องการทำสมาธิ มันจะทำเมื่อไหร่ก็ได้ สิ่งที่จะทำเมื่อไหร่ก็ได้ มันก็เหมือนกับเรามีพลังงาน ถ้ามีพลังงาน เราจะใช้พลังงานนั้นทำสิ่งใดก็ได้ แต่ถ้าเราไม่มีพลังงาน รถขับไปน้ำมันหมด มันก็จอดตายอยู่นั้นแหละ ถ้ารถขับไปน้ำมันหมด เราเติมน้ำมันได้ตลอดไป

สิ่งนี้ต้องทำให้ได้ สมณะต้องทำให้ได้อย่างนี้

ถ้าทำสมณะได้อย่างนี้แล้ว ถ้ายกไปในสติปัฏฐาน ๔ ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าเป็นเจโตวิมุตติ ถ้าจิตสงบแล้วน้อมไปที่กาย กายภาค สิ่งที่เราเป็นกายภาค เพราะมันเป็นเรื่องของกาย เรื่องกาย เราติดกันที่กายนะ แล้วถ้าปัญญา ถ้าจิตสงบแล้วน้อม ถ้าจิตสงบ ถ้ามีพลัง มีกำลัง จิตนี้จะเห็นกาย เห็นกายโดยบุญวาสนา แต่ถ้าไม่มีวาสนา วาสนาสรางสมมาต่างกัน จิตสงบแล้วตั้งมั่นเพราะเราฝึกฝน เราทำงานพลังงานจนเราชำนาญในวิธี เราสร้างของเราได้ นี่รำพึงขึ้นมา รำพึงเรื่องของกาย รำพึงในเหตุให้นึกถึงกาย

พอนึกถึงกาย เพราะอะไร เพราะมันมีสมาธิเป็นฐานรองรับ การเห็นกายอย่างนี้มันเห็นกายโดยวิปัสสนา แต่ถ้าการเห็นกายโดยที่ว่าเป็นปุถุชน เห็นใหม่ สติเหมือนกัน สติมันมีขั้นตอนของมัน ถ้าสติอย่างนี้เรามีสติแล้วเรานึกถึงกาย นึกถึงกายโดยขั้น ๕ นึกถึงกายโดยสามัญญสำนึก นึกถึงกายตอนเจ็บไข้ได้ป่วย นึกถึงกายของเรา เห็นกายของเรา สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของกายนอก

เห็นกายนอกมันจะเรื่องบทสรุปของมันคือความสงบ คือสมณะ แต่ถ้าจิตมันสงบจนเราชำนาญของเรา เราชำนาญของเรา เพราะเวลาถ้าเรากำหนดพุทโธก็ได้ เราระลึกเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจก็ได้ เพราะอะไร เพราะคำว่า “เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ” มันก็แทนคำว่า “พุทโธ” แทนคำว่า “ธัมโม” แทนคำว่า “สังโฆ” มันแทนได้ทั้งนั้นล่ะ ถ้าเรานึกอย่างนั้นมันก็ยังเป็นกายนอกอยู่ ถ้ามันสงบเข้ามามันถึงจะเป็นฐานของจิต ถ้าเป็นฐานของจิต กิเลสมันอยู่ตรงนี้ไง ถ้ามันกิเลสอยู่ตรงนี้เป็นกายภาค กายภาคเพราะเรามีร่างกายเรา

หัวใจของเราเราเกิดมาตั้งแต่ปฏิสนธิในไข่ของมารดา ปฏิสนธิบับมันเป็นชีวิตขึ้นมาแล้วแล้วพัฒนาขึ้นมาอยู่ในครรภ์ ๙ เดือน แล้วคลอดออกมา แล้วเติบโตขึ้นมา แล้วปัญญาศึกษาวิชาการต่างๆ เป็นสุดมยปัญญา แล้วฟังธรรมของครูบาอาจารย์ ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วมีศรัทธาความเชื่อ เราค้นคว้าขึ้นมามันเป็นจินตมยปัญญาจากการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วจิตสงบเข้ามา สิ่งที่เป็นสันทัญญโก สันทัญญโก ขณะที่จิตสงบขนาดไหน ฤทัยชิไพโรจะเหาะเห็นดินฟ้าขนาดไหนมันก็เป็นเรื่องของโลกีย์ปัญญา มันเป็นเรื่องของฉานโลกีย์

สิ่งที่ฉานโลกีย์มันก็เป็นเรื่องของโลก เรื่องของวิญญูะมันจะไม่เป็นผล มันไม่สามารถชำระกายภาค ไม่สามารถชำระสิ่งที่ยึดติด กาย จิต มันยึดติด จิตที่เกิดกับร่างกาย มันอยู่กับกาย แล้วมันติดกันโดยสามัญญสำนึก โดยสัจจะความจริงของธาตุ ๔ และขั้น ๕ ธาตุ ๔ และขั้น ๕ กับจิตมันประสานกันเหมือนกับเป็นกระแส เป็นความจริง

คูลี เวลาเราฝัน นอนหลับไปแล้วฝัน ฝันออกไปเที่ยว ออกไปไหนมหาศาลเลย ทำไมจิตมันย้อนกลับมาได้ล่ะ ทำไมมันไม่ตายล่ะ จิตออกจากร่างไปทำไมมันไม่เห็นตาย เพราะมันมีฐานอยู่ตรงนี้ไง ฐานคือตัวผู้รู้ที่จิตอยู่ที่นี่ สิ่งนี้มันมีอยู่

ขณะที่มันมีอยู่ ขณะที่จิตสงบเข้าไปเข้าไปถึงฐานตัวนี้ ถ้าฐานตัวนี้มันออกไปเห็นกาย วิปัสสนากาย สิ่งที่เกิดขึ้นเกิดเห็นกายขึ้นมา ถ้ารำพึงไปเห็นกาย เห็นกายเราก็วิปัสสนาไป วิปัสสนา ถ้ากำลังมันมี วิปัสสนาให้มันเป็นสภาวะไป ให้แขนขาด ขาขาด ให้พุพอง ให้ต่างๆ ถ้ากำลังมี มันเป็นไป พอมันเป็นไปนะ มันจะสะท้อนหัวใจ มันสลดสังเวชใจ เพราะอะไร

เพราะจิตมันไปติดที่กายนี้เอง จิตเข้าใจเรื่องของกายโดยคิดไปจากสัจจะความจริงของธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกายกับใจไม่ใช่อันเดียวกัน แล้วกิเลสในหัวใจก็ไม่ใช่อันเดียวกับใจเหมือนกัน แต่เพราะสัจจะ เราศึกษามา เราไปท่องจำมาจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราว่าเรารู้ใจ แต่กิเลสมันฉลาดกว่านะ

คูลี แม้แต่เราทำความสงบ เราวิปัสสนาไป กิเลสมันจะหลุดไปตลอดว่าสิ่งนี้เป็นสัจจะของเรา วิปัสสนาไป ถ้าจิตสงบแล้ว วิปัสสนาเรื่องของร่างกาย บางทีมันก็ปล่อยวางของมัน เวลาปล่อยวางอย่างนี้ ถ้าเกิดไม่สมมุจเจตปหานคือสังโยชน์ไม่ขาด สิ่งนี้มันก็ไม่เป็นมัชฌิมาปฏิปทา มันยังเป็นเรื่องของกิเลสอยู่อีกเพราะอะไร เพราะมันไม่ขาดใจ กายภาคนี่ไม่เข้าใจตามความเป็นจริง เพียงแต่ทดสอบทางวิทยาศาสตร์ เพื่อทดลองทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทางเคมีออกมาอย่างนั้น

แต่มันยังทำไม่เป็น มันยังทำไม่ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ก็เข้าใจว่าตัวเองรู้ เข้าใจว่าตัวเองรู้ เห็นไหม กิเลสมันสอดเข้ามา ถ้าสอดเข้ามา กิเลสสอด แล้วคนไม่มีหลักเกณฑ์ พอเข้าใจว่าเป็นธรรม...ติด คำว่า “ติด” นี้คือมิจฉา มิจฉาคือเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรมไง พอปล่อยวางแล้วก็ว่า เป็นธรรม บรรลุธรรม บรรลุธรรม เพราะเข้าใจว่าเห็นสัจจะ เห็นกายจริง แล้วปล่อยวางได้จริง พอปล่อยวางได้จริงมันเป็นตทังคปหาน มันปล่อยวางชั่วคราว มันปล่อยวางโดยที่ยังมีกิเลสอยู่ในนั้นด้วย ยังมีกิเลสรับรู้สิ่งสภาวะแบบนั้น การปล่อยอย่างนี้มันไม่ปล่อยคั้นเป็นสัจจะความจริงของเขาทั้งหมด แล้วจะเลื่อมไปข้างหน้าแน่นอน

ถ้ามีสติ มีปัญญาอย่างนี้ ปัญญาอย่างนี้เป็นภาวนามยปัญญาแล้วนะ ปัญญาที่เป็นโลกียปัญญา ปัญญาจากใคร่ครวญจากภายนอกเข้ามาให้จิตสงบเข้ามาเป็นพื้นฐานเข้ามา เกิด กาย เวทนา จิต ธรรม โดยสัจจะความจริงมีพลังงานนี้ อันนี้จะเป็นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนาปล่อยวางขณะนั้นมันเป็นตทังคปหาน

แต่ถ้าเป็นสมุจเฉตปหานละ มันวิปัสสนา คือน้ำมันไปที่กาย น้อมไปที่เวทนา น้อมไปส่วนไหนก็ได้แล้วพยายามจับสถานะสิ่งนี้ไว้ แล้วใช้ปัญญาใคร่ครวญไป แยกออกไป การแยกออกไปคือแยกส่วนการประกอบของมัน ถ้าสิ่งที่ส่วนประกอบ เช่น เวทนามันเจ็บมันปวดใช้ไหม ถ้ามีเวทนาเจ็บปวดอย่างนี้ มันก็สะท้อนหัวใจ ถ้าเราแยกส่วนของมันคือใช้สติปัญญาสอดเข้าไป

เวทนาคืออะไร? เวทนาคือสิ่งที่ว่าจิตไปรับรู้ แล้วจิตที่เวลามันนอนหลับอยู่ทำไมมันไม่รับรู้ละ ที่มันรับรู้เพราะอะไร เพราะความหลง เพราะความไม่เข้าใจ ถ้าปัญญาสอดเข้าไป แยกเข้าไป มันต้องปล่อยวาง มันก็หลุด ปล่อยไป ปล่อยไป ปล่อยไป เริ่มเบาบางไป เบาบางไป นี่ฝึกฝนอย่างนี้ การวิปัสสนาอย่างนี้ถึงที่สุดแล้ว ถึงที่สุดกายภาค สติปัญญานี้คือกายภาค คือการเห็นสัจจะความจริง “กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย จิตไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จิต” ความรู้อย่างนี้ วิปัสสนาเข้าไป นี่ สติปัญญา สติโดยการสติ

แม้แต่สามเณร ๗ ขวบ ถึงว่าวิปัสสนาได้ นางวิสาขาที่วิปัสสนาอย่างนี้ได้ สิ่งนี้มันเป็น สติปัญญาของเรา มันเป็นสติปัญญาจากภายใน ถึงว่า สติมันจะฝึกฝนได้ไง สติมันฝึกฝนขึ้นมาจากโลกียะเป็นโลกุตตระ สิ่งที่เป็นโลกุตตระวิปัสสนาขึ้นไปก็เป็นโสดาปัตติมรรค ถ้าเป็นโสดาปัตติมรรค เห็นไหม จะเป็นโสดาปัตติมรรคมันจะรู้จากหัวใจเลย หัวใจมันจะปล่อยวางอย่างไร วิปัสสนาเข้าไปแล้วมันปล่อยวางแบบพระสารีบุตร

เวลาพระสารีบุตรอยู่กับสังขชัย สังขชัยสอนขนาดไหน เข้าใจขนาดไหน ก็ไม่เข้าใจสิ่งใดเลย แต่เวลาฟังพระอัสสชิ “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” เหตุคืออะไรละ? เหตุก็คือหัวใจนี่ไง เหตุ ตัวใจมันรู้โดยสัญญา รู้โดยธรรมที่เราศึกษามาจากพระไตรปิฎก แต่เหตุตัวนี้มันไม่เข้าใจสัจจะความจริง นี่สาวไปหาเหตุ ทำลายกันที่เหตุ พอเหตุอันนี้หมด พอทำลายที่เหตุ “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” ธรรมที่เหตุสิ้นสุดสิ้นกระบวนการของกาย กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายไม่ใช่จิต กายภาคอันนี้ปล่อยออกไป นี่พระสารีบุตรเป็นพระโสดาบันไปบอกพระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะก็เป็นพระโสดาบัน

การเป็นพระโศดาบัน แล้วย้อนกลับ ถ้ามีสติสัมปชัญญะย้อนกลับเข้าไป ย้อนเข้าไปนะ
กรรม มรรค ๔ ผล ๔ สติสัมปชัญญะ สติกับสมาธิย้อนขึ้นไปจับวิปัสสนากาย เพราะมันมีอุปาทาน
วิปัสสนาขนาดไหน วิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ใช้ปัญญาใคร่ครวญใช้ปัญญาปัญญาจนมันปล่อย
ปล่อยขนาดไหนถ้าทำต่อไป เพราะมันเป็นกระบวนการอย่างนี้คือวิปัสสนาญาณ

วิปัสสนาคืองานของเรา งานนะ ทำงานในความสงบของใจ อันนี้มันสงบ ถ้ามันเวลา
ทำงานไปแล้วเหมือนกับเราใช้พลังงานไป พลังงานสิ่งใด พอใช้มันพร่องไปเราก็ต้องหาใหม่เติม
ให้เต็มใช่ไหม ในการทำงานสมาธิมันก็คือการพักผ่อนของใจ ขณะใจที่ออกวิปัสสนามันเป็นงาน มัน
จะเหนื่อยมาก เราทำงานจากวิชาชีพเรา เรายังเหนื่อย เรายังล้า เราต้องมีการพักผ่อนเลย แล้ว
ทำงานของใจมันหนักกว่าเรื่องของภายนอกอีก เพราะอะไร เพราะมันเป็นเรื่องความละเอียดจาก
หัวใจนั้น ระหว่างที่ว่าปัญญากับกิเลสมันพาดพันกันในหัวใจ มันจะเป็นปัญญาไปตลอด

ถ้าอย่างนี้ทำไมพระเราเวลาเดินจงกรมเป็นวันเป็นคืน ตลอดปี ตลอดชีพ ตลอดชีวิตเลย
ทำไมทำได้ล่ะ เพราะมันมีงานในหัวใจอย่างนี้ตลอดไป เท้า ร่างกาย เดินไปโดยสัญชาตญาณของ
เขา หัวใจมันจะพันตูกันอยู่บนหัวใจ ระหว่างกิเลสกับกรรมมันจะทำลายกันอยู่ในหัวใจ ขณะมัน
ปล่อยขนาดไหน ก็ทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนถึงที่สุด กายกับจิตจะแยกออกจากกัน อุปาทานในของ
ร่างกายเรา กายภาคนะ พอกายภาคเข้าไปเพราะอะไร

เพราะจิต สติมันยังเป็นโศดาปัตติมรรค สกิทาคามรรค เวลาทำลายมันขาดออกไปกายกับ
จิตนี้แยกมาเป็นหน้ากลอง โลกนี้ว่างหมด สิ่งที่ว่า ถ้าความเห็นผิด สิ่งนี้ก็เพราะสิ่งนี้สิ้นสุดการ
ประพฤติกปฏิบัติ

แต่ถ้ามีครูมีอาจารย์ ๑

๒. ถ้าคนที่สร้างสมบุญญานิกายมาจะเข้าใจเพราะได้ศึกษาธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ว่า มรรค ๔ ผล ๔ การกระทำอย่างนี้ ผลที่ตอบมาอย่างนี้มันก็เข้าใจว่าสิ่ง
นี้มันแค่ขั้นที่ ๒ แต่ถ้าเป็นกิเลสแล้วมันจะติด ติดว่านี่คือสิ้นสุดกระบวนการประพฤติกปฏิบัติ นี่ติด

แต่ถ้ามีปัญญา มีสติ ย้อนออก การย้อนออกไป นี่เป็นมหาสติ จากสติเป็นมหาสติ สตินี้
ฝึกฝนได้ขนาดนี้เพราะอะไร เพราะจิต กิเลสมันอยู่ที่จิต อยู่ที่กาย อยู่ที่จิตแล้วออกมาติดที่กาย

ภาค กายภาคคือสิ่งที่เราจับต้องได้เป็นวัตถุ เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรม กายกับจิต ธาตุ ๔ และขั้น ๕ เรื่องของธาตุ ความรู้สึกของธาตุจับได้

แต่เพราะหัวใจ เพราะหัวใจมันคิดในธาตุนี้ หัวใจมันคิดในร่างกายนี้ว่าร่างกายนี้เป็นของเรา นี้อุปาทานในร่างกายนี้ว่าร่างกายนี้เป็นเรา สิ่งที่เป็นเราเพราะมันมีสิ่งที่มีมือเราจับความรู้สึก จับแขนของเรา แขนของเรา มือเราจับแขนของเรายังรู้ มือเราจับเท้าของเรา เรารู้ว่าเท้าของเรามีความรู้สึกเข้ามา เห็นไหม นี่กายภาคคือสิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่จับต้องได้สติปัญญามันถึงสามารถชำระกิเลสได้ตรงนี้ไง

แต่ขณะที่ปล่อยกายภาคนี้เข้าไปแล้วสิ เรื่องของธาตุ ๔ มันปล่อยวางมาอย่างนี้แล้วมันว่างหมด สิ่งที่ว่างหมด แล้วสิ่งที่จะย้อนกลับเข้าไปหากิเลสมันก็ต้องเป็นมหาสติ แล้วมหาสติฝึกอย่างไรล่ะ? มันก็ต้องทำความสงบของใจ กำหนดพุทโธ พุทโธเข้ามา มันลึกเข้าไป

ดูความว่างสิ ความว่างของพระโสดาบัน ความว่างของพระสกิทา ความว่างของพระอนาคา ความว่างของพระอรหันต์ ความว่างอย่างนี้ก็ต่างกัน เพราะวุฒิภาวะต่างกัน การละสังโยชน์ออกจากใจก็ต่างกัน นี่คือการกรรม กรรมดี กรรมดีคือการกระทำ คือภวานามขันธ์ ๕ สิ่งที่เป็นภวานามขันธ์ ๕ กรรมเป็นพาหะให้จิตนี้ตายในวิญญูะ วนไปเวียนตายเวียนเกิด แต่ขณะที่เราวิปัสสนาอย่างนี้ กรรมอย่างนี้คือกรรมเวียนไปในอริยสัจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจเป็นขั้นตอนเข้ามา สิ่งทีกลั่นเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา ถ้าเราฝึกฝนเข้าไป มันจะเป็นมหาสติไง ถ้าเป็นมหาสติเพราะอะไร

เพราะจิตมันละเอียดเข้าไป สิ่งที่เราทำ คุณติ คุณอย่างเราขุดบ่อน้ำ หรือเราขุดน้ำมัน ความลึก ความตื้นต่างกัน แล้วความลึกความตื้น ตื้นถ้าของที่อยู่ที่ตื้น มันก็เป็นสิ่งที่ว่าเราจะหลุดง่าย เราจะเอาสิ่งประโยชน์ขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายเพราะมันอยู่ที่ตื้น มันต้องอยู่ลึก ลึกคือแรงดึงดูดต้องมากกว่า สิ่งต้องมากกว่าอันนี้เป็นความตื้น ความลึก โดยสัจจะความจริงนะ

แต่ถ้าเป็นความตื้น ความลึก โดยอำนาจวาสนาก็อีกเรื่องหนึ่ง เพราะมีอำนาจวาสนา คนที่สร้างอำนาจวาสนามาอย่างนั้น คนที่สร้างมามากมันก็อยู่ที่ตื้น มันก็ทำได้ง่าย คนที่สร้างอำนาจวาสนาอย่างน้อยกว่ามันก็ลึกกว่า มันต้องใช้ความบุกบันมากกว่า สิ่งที่อำนาจวาสนาส่วนหนึ่ง

แต่ถ้าเป็นเรื่องของสติกับมหาสติมันเป็นเรื่องจะความเป็นจริงว่าลึกหรือตื้น เพราะมันลึกอยู่ในหัวใจ โสคาปัตติผล สกิทาคาผล มันเป็นเรื่องของกายภาค เรื่องของจิตออกมาติดร่างกาย แต่คราวนี้มันปล่อยร่างกายออกหมดแล้ว สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของนามธรรมหมดเลย ถ้าเป็นเรื่องของนามธรรม เป็นเรื่องของจิต ถ้าเรื่องของจิตคือขั้นละเอียด ถ้าขั้นละเอียดเราจะเอาอะไรเข้าไปจับมัน ถ้าสิ่งที่จับมัน มันต้องทำให้ความสงบนี้ละเอียดเข้ามา เพราะละเอียดเข้ามา

เพราะถ้าจิตมันไม่ละเอียด เพราะจิตมันเป็นเรื่องของกามราคะ ถ้าเป็นกามราคะคือกามครอบหุ้มมันอยู่ สิ่งที่ยกามราคะครอบตัวจิตนี้อยู่ จิตนี้มันก็ว่ามันก็ว่างหมด มันก็ปล่อยวางหมด เพราะมันไม่เห็นของมัน มันไม่เห็นสิ่งใดเลยเพราะเป็นนามธรรม มันปล่อย มันปล่อยกายภาคเข้ามาใช่ไหม ถ้าปล่อยกายภาคเข้ามามันก็เป็นตัวของมัน มันเป็นตัวของกิเลสใจ แล้วเป็นมิจฉา พอเป็นมิจฉาเพราะมันมีกิเลส มันบอกนี่คือว่าง ว่าง ว่างแล้วไม่มีอะไรเลย

แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้าไป ความว่าง ว่างด้วยกิเลสอันหนึ่งเพราะมันมีสถานะของสกิทาคามรรครองรับ มันถึงเป็นความว่างได้ เพราะกิเลสมันละเอียด กิเลสมันซุกตัวอยู่ในใจดวงนั้น มันไม่ต้องการแสดงตัวของมันออกมา เพราะมีกามราคะ แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเข้าไปโดยมีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ คอยบอกกล่าวใช่ไหม คอยชี้แนะเราเข้ามา ๑ ด้วยสติจะความจริง โดยความเชื่อของเรา

ครูบาอาจารย์ชี้หน้าขนาดไหน ถ้ากิเลสมันไม่ยอมรับนะ มันจะปกป้องตัวมันเองว่า นี่คือธรรม นี่คือธรรม มันไม่ยอมรับว่ามันปฏิเสธหรือ ปฏิเสธแม้แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วปฏิเสธธรรมของครูบาอาจารย์ด้วย เพราะมันปฏิเสธโดยกิเลสของมันใจ ถ้ากิเลสในหัวใจมันมี มันจะปฏิเสธตัวมันเอง กิเลสมันจะปกป้องตัวมันเองว่านี่คือธรรม นี่มันเป็นกิเลสล้วนๆ

แต่ถ้ามันมีสติขึ้นมา มันจะย้อนกลับเข้ามา แล้วมันจะฝึกฝนไปเป็นมหาสติ ถ้าเป็นมหาสติ มันถึงมาจับสิ่งที่ป็นนามธรรมได้ สิ่งที่เป็นนามธรรมเพราะมันลึกอยู่ มันลึกด้วยระดับความลึกของจิต เพราะกิเลสมันละเอียดเข้าไป นี่มันถอยร่นเข้ามาถึงเป็นความลึกของมัน ถ้าเป็นลึกของมัน มันจับสิ่งนี้ได้ มันจับสิ่งนี้ได้ นั่นคือเป็นมหาสติ มหาสติมันถึงไปจับสิ่งที่ป็นกามราคะได้ สิ่งที่เป็นกามราคะถ้าเกิดวิปัสสนากาย

สิ่งที่ป็นกายภาคมันหมดไปแล้ว มันวิปัสสนากายได้อย่างไร

มันพิจารณาภายใต้ มันปล่อยภายใต้หมด แต่กายนี้เป็นกายนามธรรม เพราะกามราคะมันเกิดจากจิต กามราคะไม่ได้เกิดที่กายหรือ แต่กามราคะเกิดจากจิต เพราะจิตนี้มันเป็นตัวจิต แต่เพราะจิต...เราเป็นมนุษย์ เราเป็นคน สิ่งที่เป็นคน สิ่งที่เป็นกามราคะมันก็ต้องการสืบเป็นเพศสัมพันธ์ระหว่างโลก นั่นเป็นเรื่องของโลกเขา

แต่ขณะวิปัสสนามันไม่ใช่เป็นอย่างนั้น มันเป็นเรื่องของจิต ถ้าเป็นเรื่องของจิตจริงมันเป็นอย่างนั้นเพราะอะไร จิตนี้มันเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ เวลาเราพิจารณาภายใต้มันจะเป็นอสุภะ มันเป็นอสุภะเพราะอะไร เพราะมันเป็นสิ่งที่สกปรกโสโครกของใจใจ

เพราะมันเป็นสิ่งที่ถ้าพิจารณาจิต พิจารณาจิตมันมีกามราคะ กามราคะคือสิ่งที่จิตมันเป็นกาม มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิต ถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิต เพราะมันเป็นความปรารถนาของจิต ถ้าเป็นความปรารถนาของจิต มันก็ขับเคลื่อนออกมาเป็นตัวของเราเอง สิ่งที่เป็นตัวของเราเอง สิ่งที่เป็นตัวของเราเองคือสิ่งที่ความรู้สึกในร่างกายของเรา ถ้าในร่างกายของเรา เพราะมันเป็นเรื่องของเรา

ถ้าเราย้อนกลับเหมือนกับเราจับผู้ร้าย จับขโมย สิ่งที่เป็นขโมยเราต้องไปจับเขาใช่ไหม มันต้องมีผู้ทำผิด แล้วผู้ทำผิดเขาทำผิดกับเรา แล้วเรารู้ว่ามันผิด แล้วเราไล่ต้อนเขาไปจนเจอ เขาต้องต่อต้านเราใช่ไหม นี่ก็เหมือนกัน นี่เป็นความรู้สึกของกามราคะในหัวใจ แล้วมันเกิดเป็นมหาสติ มหาสติเป็นตัวจับแล้วตัวปัญญาคือตัวใคร่ครวญ ตัวใคร่ครวญเป็นวิปัสสนา วิปัสสนามันเป็นเรื่องของนามธรรมล้วนๆ มันเป็นเรื่องของหัวใจล้วนๆ สิ่งที่เป็นหัวใจล้วนๆ

แต่พิจารณาภายใต้เพราะอะไร เพราะมันเป็นเจโตวิมุตติ แต่ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติมันจะพิจารณาเป็นขั้นๆ พิจารณาเป็นขั้นอันละเอียด เห็นไหม ถ้าไม่มีสติปัญญาสิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร สิ่งนี้เกิดขึ้นมาเกิดจากสติปัญญา เกิดจากจิตที่เป็นพอใจในตัวมันเอง ถ้ามันเป็นพอใจในตัวของมันเอง นี่ก็คือตัวใจมันเสพตัวมันเอง ถ้าเสพตัวเองมันก็มีความรู้สึก มันเหมือนกับตัวขั้นๆกับตัวจิต ตัวธาตุรู้ อวิชชากับตัวขั้นๆมันสัมพันธ์กัน สิ่งที่มีสัมพันธ์กันมันก็มีความรู้สึก มันยับๆ ในหัวใจเท่านั้น สิ่งที่มีมันยับๆ ในหัวใจคือมันเป็นความรู้สึกของใจ แต่ร่างกายมันก็ไหลออกไป ถ้ามันเป็นการทำความสะดวกกัน มันเป็นสภาวะแบบนั้น

วิปัสสนาอย่างนี้เข้าไปบ่อยครั้งเข้า นี่มหาสติ-มหาปัญญา มันถึงอีกคนละขั้นกับสติปัญญา ใจ สติปัญญาโดยส่วนหนึ่งนะ มหาสติ-มหาปัญญามันจะลึกเข้าไปในหัวใจของเราอีกขั้นหนึ่ง ถ้าอีกขั้นหนึ่ง สิ่งนี้มันฝึกฝนได้จากการประพฤติปฏิบัติของเรา เราฝึกฝนของเราขึ้นมา เราใช้ปัญญา

ของเราเข้ามา เราฟาดฟันกับกิเลสของเราเข้ามา มันจะพัฒนาของมันเข้ามา มันถึงเป็นความมหัศจรรย์ใจ

ถ้าเราวิปัสสนาไป เราประพฤติปฏิบัติไปนะ มันจะมีความติดข้อง มันจะลุ่มลูกคลุกกลานไปนะ มันจะไม่ปฏิบัติสะดวกสบายหรอก สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้ในพระไตรปิฎก ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี อยู่ที่อำนาจวาสนาของแต่ละบุคคล แล้วขณะที่ประพฤติปฏิบัติไปแล้วขั้นตอนมันจะมีกิเลสของมันต่อต้านตลอด ถ้ากิเลสจะต่อต้าน มันจะลุ่มลูกคลุกกลานไปตลอด สิ่งที่ลุ่มลูกคลุกกลานคือประสบการณ์ของจิตดวงนั้น

ครูบาอาจารย์ท่านผ่านอย่างนี้มา ท่านผ่านมาก่อน ถ้าคนไม่เคยผ่านมา เหมือนกับเราขับรถเราไปเห็น เราจะไปที่ไหนมาก็แล้วแต่ เราจะพูดได้หมดเพราะเราเคยไปเห็นมา แต่ถ้าเราอ่านแต่เอกสารที่เขาบอกว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวๆ เราจะไม่เคยเห็นหรือ เรา เออ ที่นั่นนำไปนะ มันสวยงามอย่างนั้นนะ นี่เหมือนกันเราอ่านพระไตรปิฎกมันก็เป็นอย่างนั้นนะ คาคไป หมายไป แล้วมันจะไม่เป็นความจริง นี่เอกสารในการแหล่งท่องเที่ยวยังดีกว่าเพราะมีภาพประกอบ เราจะวาดภาพเป็นอย่างนั้น ถ้าเราไปเห็นจนถึงที่นั่นแล้วมันจะเหมือน ไม่เหมือนอีกเรื่องหนึ่ง

แต่ในการประพฤติปฏิบัติมันเป็นการคาดหมายหมด มันจะไม่มีสิ่งที่สภาวะแบบนั้นเพราะอะไร เพราะมันเป็นเรื่องบังจัตตัง มันเป็นเรื่องอำนาจวาสนาของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคล เห็นไหม สิ่งที่ความบริสุทธิ์เหมือนกันแต่วิธีการและสิ่งที่ต่อต้านคือกิเลสของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน แล้วจริตนิสัยของคนก็ไม่เหมือนกัน การไม่เหมือนกันมันถึงต้องเป็นอุบาย อุบายสดๆ ใหม่ๆ ของคนคนนั้นเท่านั้น แม้แต่วิปัสสนาไปขนาดนี้ ปล่อยวางขนาดไหน ถ้าใช้อุบายที่เก่ามา มันก็ยังไม่...มันก็มีกิเลสตั้งไป กิเลสมันก็ทำให้ออกนอกกลุ่มนอกรทางไป

แต่ทางนี้ประพฤติปฏิบัติไปเคยใช้อุบายอย่างนี้ ถ้ามันวิปัสสนาไปแล้วมันปล่อย แล้วถ้าคราววิปัสสนาไปมันจะย้อนกลับมาตรงนี้ แต่มันเป็นปัจจุบันตรงนั้น เหมือนมันเป็นอดีตที่เราเคยผ่านมา แต่ขณะที่ปัจจุบันมามันเหมือนตรงนั้น เหมือนอาหารที่เราเคยกินนะ เราเคยกินอาหารมาบางอย่างมาแล้ว เรากินจนเบื่อแล้วเราไม่อยากจะกินอีก แต่ถ้าทิ้งช่วงไป ไปกินใหม่ มันก็อร่อยเหมือนเก่า

นี่ก็เหมือนกันถึงจะเป็นอุบายว่า “ต้องใหม่ๆๆ ตลอด” ใหม่ตลอดใหม่ในปัจจุบันนี้ไง แต่ถ้ามันจะซบอดีตมาและมาในปัจจุบันนี้มันปล่อยได้ก็ต้องให้ปล่อย การวิปัสสนาไปแล้วมันปล่อย

อสุภะมันจะละเอียดเข้ามา ละเอียดเข้ามา สิ่งทีละเอียดเข้ามามันจะเข้ามาจากข้างนอกแล้วเข้ามาถึงตัวใจนะ ถ้าเข้ามาถึงที่ใจมันจะเริ่มปล่อยวางเข้ามา แล้วมันทำลายกันที่ใจนั้น

สิ่งที่เป็นกายภาคนันทำลายกันจากข้างนอกแล้วมันปล่อยวางเข้ามา สักกายทิฏฐิ กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย ปล่อยเข้ามา มันเป็นเรื่องสติปัญญา แต่ถ้าเป็นมหาสติ มันเป็นเรื่องนามธรรมล้วนๆ สิ่งที่เป็นนามธรรมล้วนๆ มันปล่อยวิปัสสนาไป กามราคะมันเกิดจากใจล้วนๆ ถ้าวิปัสสนาไปถึงที่สุดมันจะปล่อย ปล่อยจนขาด ชันท์กับจิตไม่ใช่อันเดียวกัน อสุภะระเบิดทั้งหมดเลยที่หัวใจ จะกรีนกลืนไปที่จิต จิตนี้ปล่อยไปหมด

แล้วถ้าวิปัสสนาไปมันจะมีเศษส่วนของมัน ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่ามันก็ทำให้เราน่าจะว่า สิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรมไปตลอด นี่กิเลสมันจะหลอกเราไปตลอดเวลาเลย ทั้งๆ ที่เป็นมหาสตินะ สิ่งที่เป็นมหาสติ-มหาปัญญา วิปัสสนาไปมันจะมีความสุขไปตลอด ถ้าเป็นความสุขเพราะมันปล่อยวาง

คูสิ คุณผลของสมาธิ เราก็อ่าสิ่งนี้เป็นความสุข เวลาเป็นสมาธินี้ปล่อยว่าง ว่าง มีสติพร้อมมีความสุขมาก ความสุขอย่างนี้หีนทับหญ้า แต่ถ้าวิปัสสนาไปนะ เวลากิเลสออกไปเหมือนคนเป็นไข้แล้วหายจากไข้ เราเป็นไข้ เจ็บไข้ได้ป่วย เวลาเป็นไข้ เราเป็นโรคเป็นภัยแล้วรักษาหาย มันต่างกันไหม

คนที่มีความสุขอย่างหนึ่ง คนที่เป็นไข้ คนที่ป่วยแล้วหายจากป่วยอย่างหนึ่ง วิปัสสนาไปเหมือนคนป่วยแล้วหายจากป่วยเป็นขั้นตอน แต่หายจากป่วยมันมีเชื้ออยู่ เดียวมันก็ป่วยอีก มันก็ต้องซ้ำอีก ซ้ำอีก การซ้ำอย่างนี้นี้เป็นวิปัสสนา วิปัสสนาคือการทำลายเชื้อของมัน ทำลายสิ่งที่เป็นอาสวะกิเลสในหัวใจของเรา วิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึงที่สุดมันจะทำลายตัวมันเอง ทำลายออกไปจากจิต ตัวจิตปล่อยเข้ามา แล้วซ้ำเข้าไป ซ้ำเข้าไป มันจะเหลือเศษส่วนของมัน พระอนาคามี ๕ ชั้น สิ่งท่อนาคา ๕ ชั้นละเอียดเข้ามา สิ่งนี้ละเอียดเข้าไป จนหมดนะ ว่างหมด คิดเหมือนกัน คิดเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้เป็นความว่างใช่ไหม ว่างหมด

แล้วเราเวลาศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความว่าง ว่าง แล้วกิเลสมันละเอียดนะ ละเอียดมาก ละเอียดจนสิ่งนี้มันว่ามันเป็นตัวมันเอง สิ่งนี้มันว่างเหมือนกับเราทำลายใครทุกคน เห็นไหม ในสังคมาทำลายเขาหมดเลย แล้วเหลือเรา เพราะเราก็เป็นสังคมนั้น เพราะ

มันเป็นสมมุติใจ สิ่งที่เป็นสมมุติ ในเมื่อเราเป็นมนุษย์ มนุษย์ทุกคนมนุษย์อื่นไม่มีหมดเลยเราทำลายเขาหมด เราก็เป็นมนุษย์

นี่ก็เหมือนกันเราทำลายสิ่งต่างๆ ทั้งหมดเลย มันเหมือนตัวมันเอง มันก็รักษาตัวมันเอง ถ้าย้อนกลับมาตรงนี้มันจะเป็นอัตโนมัตติเพราะมันไม่ใช่ตัวขั้นชั้กับจิต ถ้าเป็นตัวขั้นชั้กับจิต เหมือนกับเราเอามือสองนี้จับกันหรือมือนี้เราไปจับวัตถุสิ่งใด ข้าวของสิ่งใดถ้าเราเอามือไปจับต้อง เราจะรู้ว่าสิ่งนั้นมีหรือไม่มี แต่ถ้าสิ่งข้าวของมันไม่มี แล้วมือไปจับต้องสิ่งใด ถ้าจับต้องสิ่งใด เพราะมือมันไม่มี เพราะมันเป็นนามธรรม มือมันยังมีความรู้สึกตัวมันเองนะ

แต่ถ้ามันเป็นจิตนะ แล้วจิตมันปล่อยวางเข้ามา แล้วมันมีมานะใจ รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา มันเป็นมานะในตัวมันเอง เป็นมานะเป็นทิฏฐิ “เสมอเขา สำคัญก็เสมอเขา สูงกว่าเขา สำคัญว่าสูงกว่าเขา” มานะตัวนี้มันจะไม่ยอมให้รู้จักตัวเองเลย ถ้าไม่ยอมให้จับตัวมันเอง มันก็จะติดอยู่อย่างนั้นนะ ถ้าติดอยู่อย่างนั้นมันก็จะไปเกิดบนพรหม แล้วมันก็จะสุกไปข้างหน้า

แต่ถ้าเรามีครูบาอาจารย์ชี้แนะเข้ามา ย้อนกลับเข้ามา สิ่งนี้เป็นปัญญาญาณ จากสติ เป็นมหาสติ แล้วเป็นสติอัตโนมัตติ มันเป็นอัตโนมัตติเลยเพราะมันละเอียดมาก สิ่งทีละเอียดมากมันจะเห็นเรื่องอาการของใจนะ การประพฤติปฏิบัติ ใจดวงหนึ่งจากใจดวงหนึ่ง ถ้าใจดวงนั้นไม่เคยประสบการณ์อย่างนี้มา เวลาที่มีลูกศิษย์มาถามจะงไปหมดคนะ มันไม่กล้าพูดหรือ เพราะอะไร เพราะเราก็ไม่เคยเห็น สิ่งที่เราไม่เคยเห็นเราพูดออกไป มันมีผิดกับถูกนะ ถูกก็เป็นความถูกต้องด้วย ความคาดหมายมันไม่ใช่จะความจริงหรือ

แต่ถ้ามันเป็นความจริงของใจนะ มันไม่มีความถูกหรือผิดหรือ มันเป็นอย่างนั้น

เวลาครูบาอาจารย์ท่านสั่งสอนลูกศิษย์ “ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น”

ถ้าเราเดินไป เหมือนกับเราไปที่ไหนก็แล้วแต่ ผ่านไปนะต้องถึงจุดนั้น จุดนั้น มันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้หรือ ถ้ามันเป็นอย่างอื่นแสดงว่ามันไม่ได้เข้าไปจุดนั้น ถ้ามันจะเข้าไปจุดนั้น มันต้องเป็นอย่างนั้น อย่างนั้น อย่างนั้น เข้าไปจนถึงจุดนั้น เพราะสิ่งนี้มันเป็นความจริง จะวิปัสสนาแขนงไหนก็แล้วแต่ มันจะต้องมาเป็นอย่างนี้เหมือนกัน เพราะจิตนี้มันท่องเที่ยวไปในอริยสัจ ถ้ามันไม่ท่องเที่ยวไปในอริยสัจ มันออกไปนอกอริยสัจ มันจะไปเห็นสิ่งนั้นได้อย่างไรละ

ถ้าสิ่งนั้น จะถ้าไหนเข้าหาไหน มันต้องเข้าปากถ้า เหมือนกับเราเข้าบ้านต้องเข้าที่ประตูบ้าน จะไปกระโดดเข้าทางไหน เข้าทางไหนมันก็ชนออกมากกระเด็นหงายออกมา มันไม่ได้เข้าหรือ ถ้าไม่ได้เข้าเราเข้าใจว่าเข้า นี่เข้าใจว่าคั่นเคาะธรรม ถึงบอกว่าถ้าไม่มีคุณธรรมในหัวใจ พูดอย่างไรมันก็ไม่ถูกหรือ แต่มันถูกโดยว่าถูกใจคนพูด แต่มันไม่ถูกธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ถ้ามันถูกธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันถึงต้องเห็นสภาวะแบบนี้ สภาวะที่ว่ามันถึงปล่อยวางขนาดไหน นี่ตัวนี้เป็นตัวมัน ตัวกิเลสตัวอวิชชา สิ่งที่เป็นอวิชชามันเป็นพญามาร มันเป็นที่ละเอียดลึกซึ้งมาก ถึงว่าถ้ามีอำนาจาญาสมาธิย้อนกลับจับตัวนี้ได้ มันถึงเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก แม้แต่การจับ จับขโมยได้ มันก็เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์พอสมควรแล้ว...ไม่พอสมควร มันมากจริงๆ เลยละถ้าจับสิ่งนี้ได้นะ จับสิ่งนี้ได้แล้วย้อนกลับจะเป็นปัญญาญาณ ปัญญาญาณอย่างนี้มันถึงไม่ใช่อุทธัจจะใจ

รูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา เพราะอุทธัจจะการขยับเขยื้อน การกระทำนี้มันเป็นอุทธัจจะ อุทธัจจะคือการขยับออกไป ถ้าขยับออกไปมันเป็นการส่งออก มันไม่เป็นอรหัตตมรรค มันเป็นการส่งออก มันเป็นกิเลส กิเลสอย่างละเอียดนะ กิเลสคือห้ามขยับ ห้ามทำงาน ห้ามคิด ถ้าคิดนี้มันเป็นตัวมันเอง มันเป็นกิเลสแล้ว เพราะคิดนี้เป็นขั้น

เหมือนกับที่เราอยู่ที่เรานี้ ในตัวเรานี้เราจะทำความสะอาดตัวเรานี้ เราไปทำความสะอาดคนอื่น อย่างนี้เราจะสะอาดได้ไหม? มันเป็นไปได้หรือไม่หรือ เหมือนกับเราอยู่ด้วยกันแล้วเราทำความสะอาดคนอื่น ก็คือระหว่างขั้นกับจิตใจ จิตเวลาขยับมันก็เป็นขั้น แต่ถ้ามันย้อนกลับเข้าไปมันก็เป็นอวิชชา ตัวอวิชชาปัจจุยา สงขาร เพราะมันเป็นปัจจุยาการ มันเป็นอันเดียวกัน

มันถึงว่ามันเป็นปัญญาญาณ มันเป็นการชิมชั๊บ มันเป็นการกลืนตัวมันเอง สิ่งทีกลืนสิ่งที่ละเอียดที่สุดแล้วทำลายตัวมัน สิ่งทีละเอียดที่สุดนี้มรรคญาณ มรรคญาณที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม อาสวัภยญาณ อาสวัภยญาณสิ่งนี้ที่มันเข้าไปกลืนตัวมันอาสวะ อาสวะกิเลส อาสวะขั๊บ กิเลสหลุดออกไปจากหัวใจ นี่เป็นสิ่งที่เป็นสติอัตโนมัติ

ถ้าสติอัตโนมัติเกิดขึ้นมาแล้วมันจะทำลายตัวมันเอง ทำลายด้วยปัญญาละ สติ ถ้าสติตัวเดียวทำลายตัวเองได้ไหม สติคือตัวจับไว้ ถ้าเกิดสมาธิ เกิดสมาธิที่มันละเอียดอ่อนเป็นมรรคญาณ มรรค ๘ มรรคอันละเอียด อรหัตตมรรคจะย้อนกลับเข้ามาแล้วกลืนตัวมันเอง ทำลายตัวมันเอง

เพราะสิ่งที่ว่าเป็นอัตโนมัตตินี้มันก็เป็นสมมุติ ถ้ายังเป็นสมมุติอยู่มันก็เป็นเรื่องสมมุติบัญญัติ ถ้าเป็นสมมุติบัญญัติก็คือธรรมและวินัยที่ให้เราก้าวเดิน

สิ่งที่ก้าวเดินเข้าไปจนทำลายอวิชชาออกไปจากใจทั้งหมด ออกไปจากใจ แล้วตัวใจมันทำลายแล้วอะไรออกไปล่ะ? คือกิเลสมันออกไป มันก็เหลือแต่วิมุตติสุขล้วนๆ ใจ ถ้าวิมุตติสุขแล้วมันเป็นวิมุตติ

ถ้าว่า สติเป็นอัตโนมัตติ นี่เป็นสมมุติที่เราพูดถึงธรรมของครูบาอาจารย์ที่จิตท่านพ้นจากทุกข์แล้วมันเป็นอัตโนมัตติ อัตโนมัตติคือถ้ามันกระเพื่อมแล้ว แต่ถ้าเป็นอัตโนมัตติ สิ่งที่ยังพูดอยู่ได้ มันก็เป็นสมมุติ สิ่งที่เป็นสมมุติ สมมุติมันก็อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ นิพพานพ้นออกไป นี่จิตพ้นออกไปจากทุกข์ทั้งหมด

การฝึกสติมันเป็นแบบนี้ไง สติแบบหยาบๆ สติแบบโลกๆนะ สติแบบโลกจนเป็นโศคาปัตติมรรค มันเป็นสติของพระอริยเจ้า เป็นสติของกัลยาณปุถุชน เป็นสติของบุคคล ๘ จำพวก ๘ จำพวก โศคาปัตติมรรค โศคาปัตติมรรคผล บุคคล ๘ จำพวก สังฆคุณ นี่บุคคล ๘ จำพวก จิตนี้มันพัฒนาของมันไป

จากปุถุชนคนหนาด้วยกิเลสแล้วถ้าเกิดมีสติ แล้วสตินี้มันโดยที่มันเป็นกิเลสพาใช้ มันก็เป็นโจร เป็นมาร จะทำลายเขาตลอดไป แต่ถ้ามันมีสติ พอสิ่งที่มันเป็นสติแล้วมันเกิดปัญญาขึ้นมา มันก็จะพัฒนาขึ้นมาเป็นอริยะ สติของพระอริยเจ้า เป็นบุคคล ๘ จำพวก บุคคล ๘ จำพวกจนจบ เพราะ ๘ จำพวกหมายถึงว่าพวก พวกคือหมู่ คือเหล่า เหล่าของจิตที่มันเป็นวุฒิกภาวะ วุฒิกภาวะระดับนี้มาอยู่กับพวกนี้ ถ้ามันพัฒนาถึงจุดนี้มันก็เป็นอีกพวกหนึ่ง โศคาปัตติมรรคก็อยู่ที่ชั้นของโศคาปัตติมรรค ถ้าไม่เป็นโศคาปัตติผลมันมีโอกาสเสื่อม พวกนี้ยังขยับเขยื้อน

แต่ถ้าเป็นโศคาปัตติผลไปแล้ว เป็นอีกพวกหนึ่งเป็นบุคคลที่ ๒ บุคคลที่ ๒ นี่เป็นอนุปปชธรรม ผลของพระโศคาบันจะไม่มีการเสื่อมเด็ดขาด นี่บุคคล ๘ จำพวกแล้วพัฒนาขึ้นไปเป็นสภิกาคามรรค เป็นสภิกาคาผล สภิกาคาผลก็เป็นอนุปปชอีก ระหว่างที่เป็นโศคาปัตติมรรค แล้วโศคาปัตติผล แล้วจะขึ้นเป็นสภิกาคามรรค สภิกาคามรรคเจริญแล้วเสื่อมได้ เจริญแล้วเสื่อมเพราะอะไร

เพราะมันยังไม่สมมุจเฉทพหวน มันยังไม่เป็นอกุปปชรรณ สิ่งที่จะเป็นฝ่ายเหตุคือฝ่ายมรรค บุคคลที่สติเป็นอริยเจ้านี้แหละ แต่มันยังเสื่อมอยู่ แต่ถ้ามันเป็นอกุปปะไปแล้ว มันเป็นสภิกทาผลไปแล้ว สิ่งนี้ไม่เสื่อมเด็ดขาด พัฒนามาถึงช่วงนี้ขึ้นไปก็เป็นมหาสติแล้ว

สิ่งที่เป็นมหาสตินี้พรรคพวกของบุคคล บุคคล ๘ จำพวกนี้ยังเป็นสมมุติบัญญัติอยู่ คือมันเป็นทฤษฎี วิธีการ ธรรมและวินัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ววางธรรมและวินัยนี้ให้บุคคล ให้บุคคลเอกบุรุษ เอกสตรี พุทธบริษัท ๔ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เอกบุรุษ เอกสตรีที่จะพัฒนาจิตของตัวเองจากปุถุชนให้เป็นอริยบุคคล เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมาเป็นบุคคล ๘ จำพวก วุฒิภาวะของจิตที่จะพัฒนาอยู่ที่บุคคลจะพัฒนา อยู่ที่พวกใด อยู่ที่จุดใด อยู่ที่กลุ่มใด เห็นไหม บุคคล ๘ จำพวก

จนพ้นออกไปเป็นนิพพาน ๑ ไม่มีพวกใดๆ ทั้งสิ้น พ้นจากกระบวนการของสมมุติบัญญัติ

สิ่งนี้พ้นออกไปจากวิภวัญญะ วิภวัญญะคืออำนาจของกรรม กรรมเป็นพาหะ กรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมจิตนี้หมุนไปในวิภวัญญะนี้เกิดตาย เกิดตาย ตายตามอำนาจของกรรม อำนาจของกรรมคือชัคนุญกุศลและบาปอกุศล ขณะที่เราสร้างบุญ การที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จิตที่ท่องไปในอริยสัจ สิ่งที่ท่องไปในอริยสัจอยู่ที่บุคคลไหน ถ้าเป็นโศคาบันก็ยังมีอีก ๗ ชาติ สภิกทาอีก ๗ ชาติ ถ้าเกิดเป็นอนาคางคแล้วพ้นแล้วจากกามภพ มันก็จะพ้นไป ถ้าเกิดบนพรหมก็จะสุกไปเลย

ถ้าพ้นจากกิเลสทั้งหมด พ้นออกไปจากวิภวัญญะเป็นวิวิภวัญญะ วิวิภวัญญะก็ยังมีเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี้ธาตุ ภาวะ หเว ปญจกฺขนฺธา ชั้นที่เป็นการ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็ยังเทศน์อยู่ ๔๕ ปี วางธรรมและวินัยนี้เพราะยังสื่อ เพราะยังมีอยู่ ยังมีหัวใจนี้อยู่ ยังมีสมมุติอยู่ สมมุตินี้เป็นแค่การแต่หัวใจเป็นวิมุตติ

แต่ถ้าเป็นปุถุชน มันเป็นเราทั้งหมด ไม่มีสิ่งจะอะไรเลย เป็นสมมุติล้วนๆ แล้วจิตที่มันไม่เคยตาย มันอยู่ในร่างกายของเรามันก็เป็นสมมุติไปด้วยเพราะมัน โคนกิเลสครอบงำ โคนพญามารครอบงำ

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา...” มารเกิดจากเรื่อนยอด เกิดจากอวิชาในดำริของเรา “...บัดนี้เราทำลายเจ้าแล้ว เจ้าจะเกิดจากใจของเราอีกไม่ได้เลย” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีชีวิตอยู่ ท่านยังเทศนาว่าการ วางธรรมและ

วินัยไว้ แล้วเราเกิดเป็นสาวก-สาวกะ เกิดมาเจอธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มันถึงว่า เป็นสาวกก็เกิดมาด้วยบุญกุศล เกิดถึงคราว ถึงกาล กาลและคราวนี้โอกาสในโอกาสที่เราได้ประพฤติปฏิบัติ ถ้าโอกาสของเราไม่มีนะ เราจะประพฤติปฏิบัติขนาดไหน

ย้อนกลับไปที่หลวงปู่มนต์ หลวงปู่มนต์ หลวงปู่มนต์ หลวงปู่เสาร์ ธรรมพระไตรปิฎกก็มีอยู่ทั่วไป แต่ในการประพฤติปฏิบัติต้องตรวจสอบ ทดสอบ ตรวจสอบ ทดสอบ ศึกษาะ ตรวจสอบ แล้วมาทดสอบ ทดสอบกับจิต ถ้ามันเป็น เห็นไหม ทดสอบแล้วใช่ อันนี้ก็เลสเบาบางลง ถ้าไม่ ถ้าทดสอบแล้วออกจากสมาธิมาก็ยังไม่ใช่ เพราะอะไร เพราะมันเหมือนเดิม มันไม่เบาบางลงเหมือนเดิม ทดสอบถ้ามันเบาบางลง ใช่ พอใช่เข้าไปถึงที่สุดมันก็ขาด พอขาด เห็นไหม นี่บุกเบิก

ทั้งๆ ที่ธรรมและวินัยมีอยู่นะ ขณะที่สร้างสมมาอย่างนี้ แล้วเราเกิดมาเราพบครูบาอาจารย์ของเราแล้วเราทำไมจะไม่มีกำลังใจ เราทำไมไม่ประพฤติปฏิบัติ นี่โคนำฝูงนะ จะนำฝูงเรา ถ้าเราเป็นใช่ เราเจ็บไข้ได้ป่วย เราไปหาหมอ หมอบอกไข้เราได้ วิธีการรักษาเราได้ เราจะเชื่อหมอนั้นไหม ถ้าเราไม่เชื่อหมอนั้น มันก็น่าเสียดายนะ แต่ถ้าเราไม่มีหมอ เราก็ต้องรักษาของเราไปเอง ญาติของเราไปเองจนกว่าโรคจะหาย แล้วมันจะหายไม่หายก็อยู่ที่อำนาจวาสนา

แต่ถ้าเราเจอครูบาอาจารย์ของเราเหมือนไปหาหมอ หมอบอกไข้ของเรา แล้วบอกยาอย่างนั้นๆ แล้วเรารักษา ไปหาหมอหมอรักษาจนหายก็คือหายนะ แต่ถ้าไปหาหมอในทางวินัย หมอบอกยาแล้วเราก็อายา คำริชอบ งานชอบ เพียรชอบคือมรรคญาณไง ถ้าเราหายครบ ๘ มรรค ๘ แล้วผสมยาขึ้นมาได้ ปัญญาเกิดขึ้นมาได้เป็นภวานามยปัญญา ก็จะปรับชำระกิเลสของเราเป็นบุคคล ๘ จำพวก ยกคุณภาวะเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป จนถึงที่สุดพ้นออกจากวัฏฏะ เอวัง